Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...й 1921 оной ...н 21-hээ гарана | № 23 (17146) | 1986 оной январиин 28, вторник | Сэн 3 мүнгэн.

КОММУНИС СУББОТНИК УРЯАЛНА

...ЭР БҮТЭЭСЭ ТУЙЛАГДАХА

...эна коммунис суб-
...КПСС-эй XXVII съез-
...тээхэнэ үнгэргэхэ гэ-
...лые ороной түрүү
...инуудай коллективүүд
...Үнэтэ энэ үүсхэлые
«Хүндэлэлэй Тэмдэг»
«Электромашина» за-
...үн Сибириин техно-
... институдай, «Бурят-
...строй» нэгэдэлэй ба-
...атериалнуудай комби-
...оскомсельхозтехникын
...на 2-дохи предприя-
...ективүүд партиин
...хүндэлэлдэ коммунис
... үнгэргэхэ гэhэн үүс-
...скэ район дотор гар-

...омашина» заводой
...шэд, алба хаагшад,
...-техническэ хүдэлмэ-
... субботнигой үдэр
...р бүтээсэтэйгээр хү-
...9,7 мянган түхэригэй
...нартай продукци үй-
...н гаргаха юм. Тиигэ-
... субботын» үдэр хү-
...ohон 5,1 мянган тү-
...дприятиин коллектив
...ёрдохи табан жэлэй
...амжуулха гэжэ шии-

...ическа институдай
..., багшанар ашаглал-
...гдаха барилгын объ-
... болон промышленна
...инууд дээрэ суббот-

нигой түгые намилзуулха. Эдэ объектнүүд дээрэ тэдэнэр 10,5 мянган, городые болбосон түхэлтэй болгохо хүдэлмэридэ 20 мянган час хүдэлхэ юм. Арбан хоёрдохи табан жэлэй жасада институдай коллектив 1050 түхэриг оруулха.

Субботнигой үдэрые эмхитэй гуримтайгаар үнгэргэхын, эгээл үндэр бүтээсэ туйлахын тула барилгын материалнуудай комбинадай коллектив эдэбхитэйгээр бэлэдхэл ябуулна. Субботнигой үдэр тэдэнэр габшагайгаар хүдэлөөд, 12 мянган түхэригэй товарна продукци үйлэдбэрилэн гаргажа, барилгашадта эльгээхэ. Тиигэжэ арбан хоёрдохи табан жэлэй жасада 1010 түхэриг дамжуулха.

Транспортна 2-дохи предприятиин жолоошод, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд коммунис субботнигой үдэр арадай ажахын 800 тонно ашаа зөөжэ, 600 түхэриг эхилээд байгша табан жэлэй жасада сруулхаар хараалба.

КПСС-эй Советскэ райкомой бюро, арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдком эдэ коллективүүдэй үүсхэлые hайшаан дэмжэжэ, баталан абаба.

А. ТАРЯШИНОВ,
КПСС-эй Советскэ райкомой таhагые даагша.

БЭЕЛҮҮЛХЭНЬ ДАМЖАГГҮЙ

Ленинэй орденто локомотив-вагон заhабарилгын заводой коллектив КПСС-эй XXVII съездын хүндэлэлдэ үнгэргэгдэхэ коммунис субботнигой үдэр ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри хэхээр тодорхой зорилгонуудые хараалба. Онсолбол, заводой олон мянган хүдэлмэришэд энэ үдэр үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллажа, түсэбhөө гадуур ТЭ-3 түхэлэй тепловозой нэгэ секци, пассажирска нэгэ вагон заhабарилха, 25 тонно үнгэтэ шудхалга хэхэ, автоматическа аргаар шагтагалгын 50 түхеэрэлгэ бүтээн гаргаха гэхэ мэтэ хүдэлмэри хэхэ байна.

Заводойхидой хэлэhэн үгэдөө хүрэхэнь дамжаггүй. Юуб гэхэдэ, эндэ партиин съездые угтуулан дэлгэрhэн мүрысөөнэй эршэ, дэлисэ үдэр бүри үргэдэнэ. Үнгэрhэн декабриин дүнгүүдыешье хараа hаа, түрүүшүүлэй амжалтаар урмашамаар. Эндэ локомотивай мөөрнүүдые заhабаридаг, транспортна, газо-кислородно цехүүдэй коллективүүд онсо шалгараа. Мастерска участогууд соohоо А. И. Кулиш гэгшын хүтэлбэрилдэг электроаппаратура заhабарилдаг, В. Д. Огурешинагай толгойлдог термическэ, С. В. Бузаевагай ударидадаг булад шудхалгын цехтэхи участогууд бусад соohоо эрхимлээ. Мастер С. Б. Бузаевагай толгойлдог участогай коллектив декабрь hарын дүнгүүдээр 110 түхэриг шанда хүртэжэ, тэрээнээ эб найрамдалай совет жасада дамжуулба.

В. КОЛЕСНИКОВА.

Оёдолой үйлэдбэриин «Туяана» нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэд февралиин 15-да бүхэсоюзна коммунис субботник үнгэргэхэ гэhэн ороной түрүү предприятинуудай коллективүүдэй гаргаhан үүсхэлые дэмжэбэ. Гол заводой ахамад механигай таhагай слесарь Яков Васильевич Родионовой хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд халаанай даабарииe 6 часай туршада сүм дүүргэхэ гэжэ шиидэбэ. Тус бригадын коллективэй ажалhаа оёдолшодой хүдэлмэри дугдыдана бшуу. Тиимэhээ тэдэнэр эбдэрhэн түхеэрэлгэнүүдые саг болзортонь hайн шанартайгаар заhабарилха гэжэ оролдоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Я. В. Родионов.

В. ПЛУТТЫН фото.

...ММУНИСТНУУД ХҮТЭЛБЭРИЛНЭ

...лиин 15-да коммунис субботник үнгэргэхэ гэhэн ... түрүү предприятинуудай коллективүүдэй гаргаhан ... Хэжэнгын тоhоной заводой коллектив дэмжэбэ. ... тус предприятиин хүдэлмэришэд ажалай hайндэ... шатаар үнгэргэхэ гэжэ шиидээд, январиин 18-да ...с субботнигто гараа. Тэрэ үдэр эгээл үндэр бүтээ...р хүдэлжэ, 460 килограмм тоhо, 6,5 мянган түхэ...үнэй зүйлнүүдые үйлэдбэрилэн гаргаhан байха юм. ... субботнигой туршада 12 мянган түхэригэй продукци ...рилэн гаргагдахаар хараалагдана.

...үдэлмэриhөө гадуур Ушхайтын совхозой коллек...еф ёhоной туhаламжа үзүүлээ. Энэ ажахыда заво... хүдэлмэришэн хүдэлөө. «Улаан субботын» үдэрые гуримтайгаар үнгэргэхын тула байгуулагдаhан шта...элмэриие коммунистнууд хүтэлбэрилнэ.

Манай корр.

...ӨӨСЭНҮҮДЫЕ ГАМТАЙГААР ХЭРЭГЛЭХЭ

Улаан-Үдын Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинадай коллективэй 1986 оной социалис уялганууд

Үйлэдбэриин хэмжээнэй, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгын талаар ба бусад дүнгүүдээр 1985 оной ба арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые комбинадай коллектив болзорhоо урид дүүргээ. Табан жэлэй туршада түсэбhөө гадуур 28 миллион түхэригэй продукци худалдагдаа.

Ороной социально-экономическа хүгжэлтые түргэдхэхэ талаар партиин хараа зорилгонуудые баримталан, КПСС-эй XXVII съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө комбинадай коллектив продукци гаргалгын хэмжээе дээшэлүүлхэ, продукциин шанар hайжаруулха талаар 1986 ондо иимэ социалис уялгануудые абаба:

...эрхилэлгын эршэтэй ...ые, үйлэдбэриин бии ...өөсэнүүдые хэрэглэhэ... товарна продукциин ... 1985 онойхидо орхо...үраагдаhан ноohо гар...ргалтые 2,5, утаhаар ...—1,8, бэлэн болгог...үдөөр хангалгые—3,2 ...р дээшэлүүлхэ.

... уялгануудай ёhоор ... эльгээхэ түсэб 100 ...бэелүүлхэ, продукци ...эдэй зохёохы ёhоной ... саг үргэлжэ нари...айжаруулха.

... нөөсэнүүдые гам... хэрэглэhэнэй, хүдэл...үүринуудые аттеста... нарижуулhанай ашаар ...о-сэбэр продукциин ...алай бүтээсын ургал... процентээр хангаха.

...hайн шанартай эд ба... совет хүнүүдэй хэрэг...гүйсэд хангахын тула ...аргагдадаг бүдэй ас...тыень 30 процентээр ... 9,5 миллион түхэри... индекстэй hайжаруу... түхэлэй гадар хубса...н 1,3 миллион түхэ...ітэй онсо hайхан шэ... бүдүүдые гаргаха.

Эрдэм-техникын дэбжэлтын программые бэелүүлэн, 336,2 мянган түхэригэй экономическа ашаг үрэтэй инженернэ гүйсэдхэлгэтэй 46 хэмжээнүүдые нэбтэрүүлхэ. Технологи, шанар hайжаруулха, үйлэдбэриие автоматизацилга болон оньhожоруулгада зорюулагдаhан эдэ хэмжээнүүдэй тоодо технологическа 58 шэнэ түхеэрэлгэ нэбтэрүүлгэ, үйлэдбэриин зарим процессүүдые болон илгалгын цехые комплексноор оньhожоруулга хараалагдана.

Хамhабариин үйлэдбэрич участогуудта үйлэдбэриин иимэ процессүүдые автоматизацилха: химическэ холисонуудые бэлдэлгые ба хубаарилгые, нэгэ линидэ бүдүүдые угаалгые, бэлэн болоhон бүд хэмжэлгэ ба маркировко хэлгые, ноohо угааха ба хатааха технологическа процессые хүтэлбэрилгые нэбтэрүүлхэдээ, нэгэ линидэ АСУ хэрэглэхэ.

Хүдэлмэриин hууринуудые нарижуулгые түгэсхэхэ.

Ажахын тоосооной бригадануудай удельнэ хэм хэмжээе 30 процентэ хүргэхэ.

Үйлэдбэриин үлэгдэлнүүдые гамтайгаар хэрэглэлгые, элшэ хүсэ ба нөөсэнүүдые алмалтын технологинуудые нэбтэрүүлгые хангажа, алмалтын талаар тогтоогдоhон даабари үлүүлхэ. Сэмбын үйлэдбэриин коллектив алмагдаhан эд хэрэглэн, ноohо түрүүлэн бэлэдхэдэг үйлэдбэриин коллектив алмагдаhан химическэ материалнуудые хэрэглэн жэлэй туршада хоёр үдэр соо хүдэлжэ гараха.

Социально-соёлой хэмжээнүүдэй ба гэр байра барилгын фондые хэрэглэн, комбинадай хүдэлмэрилэгшэдэй, тэдэнэй бүлэнүүдэй ажалай, ажаhуудалай, амаралтын талаар эрхэ байдалые hайжаруулха, 1530 дүрбэлжэн метр талмайтай нэгэ блок-секци, городой 61-дэхи кварталда 120 квартиратай байрын гэр, комбинадай дэргэдэ поликлиникэ, 200 тонно овощ хадагалха байра, 144 дүрбэлжэн метр талмайтай теплицэ, «Российские ткани» гэhэн фирменнэ магазин бариха, городой 18 дахи кварталда уран hайханай мастерской-лаборатори нээхэ.

Хүдэлмэрилэгшэдые үйлэдбэридэнь ба ажаhуудалдань хүмүүжүүлгэдэ коллективэй үүргэ дээшэлүүлхэ, журам, эмхи гурим бэхижүүлхэ, архидалгагүй байдал баталха талаар хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулха.

Социалис уялганууд комбинадай коллективэй суглаан дээрэ абтаа.

...ҮДЭЛМЭРИИНГӨӨ ШАНАРЫЕ hАЙЖАРУУЛХА

...л хотын партийна ...цинуудта, ажалша кол...дтэ КПСС-эй Про... шэнэ найруулгын, Уставта оруулагдаха ...нүүдай, 1986—1990 ...ба 2000 он хүрэтэрхи ...СР-эй Экономическа ...льна хүгжэлтын гол ...удай проектнүүдые ...эдэбхитэйгээр, үргэ...шэн хэлсэhэн бай...тиин политическэ ха...амые, коммунис бай...н зорилгонуудые бэе... КПСС-эй ЦК-гай шэ...р хандалгые москва...алуунаар hайшааба. ...й тоосооto-hунгалтын ... XXVI конференци ...ар шэнэ зорилгонуу...сэбүүдые бэелүүлхэ ...ухай үргэн ехэ хоо... болоо. Конференци январиин 25-да Союзуудай Байшангай Колонно зал соо хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлбэ.

Нүхэд М. С. Горбачев, Г. А. Алиев, В. И. Воротников, В. В. Гришин, А. А. Громыко, Е. К. Лигачев, М. С. Соломенцев, В. М. Чебриков, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, Б. Н. Пономарев, С. Л. Соколов, Н. В. Талызин, Б. Н. Ельцин, Л. Н. Зайков, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, В. П. Никонов гэгшэдэй ерэжэ hуухадань, делегадууд нэрьемэ, удаан үргэлжэлhэн альга ташалгаар угтаа.

Партиин МГК-гай тоосооto элидхэлые, КПСС-эй городской организациин шалгалтын комиссиин тоосоое, съездын урда тээхи партийна документнүүдые делегадууд зүбшэн хэлсэбэ. Нииспэлэй ажабайдалай бухы hалбаринуудые партиин зүгhөө хүтэлбэрилгые hайжаруулха шухала гэжэ тэдэнэр хэлэбэд. Үйлэдбэриин ба ниитын ажабайдалай участок бүхэндэ хүнүүдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ, партиин ЦК-гай ба правительствын шиидхэбэринүүдые дүүргэхын хойноhоо хиналта шангадхаха шухала. Гурим журамые, эмхидхэлые эдэбхитэйгээр бэхижүүлхэ, хангалтагүй үзэгдэлнүүдтэй тэмсэхэ шухала гэжэ үгэ хэлэгшэд онсолон зааба. КПСС-эй горкомой ба райкомуудай, арадай депутадуудай Соведүүдэй, элдэб албан зургаануудай болон эмхинүүдэй партийна организацинуудай ажал ябуулгые нарижуулан hайжаруулха талаар шэглүүлэгдэhэн тодорхой дурадхалнууд конференци дээрэ оруулагдаhан байна.

Конференцидэ хабаадагшад КПСС-эй МГК-гай ба шалгалтын комиссиин элидхэлнүүд, ороной Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй проект тухай элидхэл тушаа тогтоолнуудые баталан абаба.

Конференци Московско городской партийна организациин хүтэлбэрилхы органуудые, КПСС-эй XXVII съездын делегадуудые hунгаа.

Энээгээр конференци хүдэлмэрээ дүүргэбэ.

* * *

КПСС-эй МГК-гай январиин 25-да болоhон пленум дээрэ КПСС-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Ельцин партиин Московско городской комитедэй нэгэдэхи секретараар hунгагдаа.

(ТАСС).

ЭХЭ ОРОНДОО БУСАХАЯА МОРДОБО

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр Э. А. Шеварднадзе болон МНРП-гэй ЦК-гай гэшүүн, МНР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр М. Дугарсүрэн хилэ шадарай нютагуудта ажаhуудаг СССР-эй болон МНР-эй эрхэтэдэй гүрэнэй хилэ гаралгын гуримые орёо бэшэ болгохо тухай СССР-эй ба МНР-эй правительствануудай хэлсээндэ гараа табиба.

Совет талаhаа — СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министртэй хамта ябаhан тусхай тушаалтад, Монголой талаhаа — МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо Т. Рагча болон бусад тусхай тушаалтад гар табилгын үедэ байлсаа.

Э. А. Шеварднадзе В. И. Ленинэй музейдэ, МНР-эй Гүрэнэй түбэй музейдэ хүрэбэ, Зайсан хада дээрэ совет сэрэгшэдтэ бодхоогдоhон хүшөөгэй дэргэдэ венок табиба.

Э. А. Шеварднадзе Эхэ орондоо бусахаяа январиин 25-най үдэшэ хойшо мордобо. МНРП-гэй ЦК-гай болон МНР-эй правительствын уряалаар хани ёhоной албанай хэрэгээр тэрэ МНР-тэ ерэhэн байгаа.

Т. Рагча, МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, МНРП-гэй ЦК-гай секретарь Ц. Намсрай, МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, МНР-эй Арадай Ехэ хуралай Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо Н. Жагварал, М. Дугарсүрэн, МНР-hээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд Ц. Гурбадам болон бусад тусхай тушаалтад СССР-эй ба МНР-эй Гүрэнэй тугуудай намилзуулагдаhан аэропорт дээрэ тэрэниие үдэшэбэ.

СССР-hээ МНР-тэ байдаг элшэн сайд К. Е. Фомиченко, МНР-тэ байдаг социалис болон бусад зарим оронуудай дипломатическа түлөөлэлгэтэ эмхинүүдэй толгойлогшонор үдэшэгшэдэй дунда байлсаа.

ТАСС ШЭНЭ hОНИН

ТҮСЭБТЭ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ГАБШАГАЙ АЖАЛАЙ ДҮНГҮҮД

Советскэ Союзай ажалшад КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1985 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлжэ, КПСС-эй XXVII съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө социалис мүрысөө дэлгэрүүлжэ, жэлэй эхинhээ хойшо тохёолдоhон гээгдэлые усадхан зайсуулhан, ниитын үйлэдбэриин ургалтын эршэ дэлисые дээшэлүүлhэн, хүдэлмэриин шанарые hайжаруулhан байха юм. Арад зоной hуудал байдал улам hайжаруулагдаа гэжэ СССР-эй Центральна статистическэ управлениин 1985 оной СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтын дүнгүүд тухай мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ.

Хэрэглэмжэ ба нөөсэлгэдэ ашаглагдадаг национальна доход 567 миллиард түхэригтэ (бодото сэнгүүдээр) хүрэбэ.

Промышленна продукци — 808 миллиард түхэригтэ, хүдөө ажахын продукци 208 миллиард түхэригтэ (1983 оной үнэ сэнгүүдээр) хүрөө. 171 миллиардhаа дээшэ түхэригэй үнэ сэнтэй гол фонднууд ашаглалгада оруулагдаа.

Экономикые эршэмтэйгээр хүгжөөлгын замда гаргаха талаар шэглүүлэгдэhэн ехэ хэмжээнүүд бэелүүлэгдэhэн байна.

Ниитын ажалай бүтээсын эршэ дэлисэ ургаа. Энээнэй ашаар национальна доходой ургалтын 96 процент абтаба. Ниитын продукт үйлэдбэрилгэдэ материал гаргашалга бага болгогдожо, 3 миллиард түхэригэй түүхэй эд, материалнууд, түлишэ, элшэ хүсэн болон ажалай бусад зүйлнүүд алмагдаhан байна. Национальна доходой элшэ хүсөөр хангагдалга 1 процентээр, металл гаргашалга 2,4 процентээр хороогдоо. Тэдэниие алмаhанай, хабтайлгагдамал хара металлнуудые 40 гаран процентээр дээшэлүүлhэнэй ашаар түлишэ болон элшэ хүсэнэй талаар арадай ажахын эрилтэ хэрэглэмжэнүүдэй ургалта хахад хубяар дээшэлүүлэгдэhэн байна.

Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай жэлэй дундуур тоо 117,5 миллион, харин колхознигуудай тоо (ниитын ажахы) 12,8 миллион хүндэ хүрэбэ. Урда урдын жэлнүүдтэл адли, ажал хэхэ аргатай хүн зон хүдэлмэреэр гүйсэд хангагдаhан байгаа.

Үнгэрhэн жэлдэ үйлэдбэриин коллективүүдэй ажалай үүсхэл эдэбхи улам бадаруулагдаба. Ажалай эмхидхэлэй ба урмашуулгын түрүү түхэл шэнжэнүүд үргэнөөр дэлгэрүүлэгдээ. Ажалhаа hамшалга эрид хорсогдоо, кадрнуудай ажалhаа гараха орохо ябадал бага болоо.

Арадай ажахые хүтэлбэрилгые нарижуулан hайжаруулха хэрэг үргэлжэлүүлэгдэhэн байна. Промышленностьда, хүдөө ажахыда, транспорт дээрэ, хэлхэе холбоондо, хүн зоной ажаhуудалые хангалгада ажахы эрхилэлгын шэнэ онол арганууд улам үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэбэ. Машина бүтээлгын ба агропромышленна комплекснуудые хүтэлбэрилгын гуримууд шэнэдхэн хубилгагдажа эхилhэн байгаа.

Арадай ажахые хүгжөөхэ талаар hайн үрэ дүнгүүдэй туйлагдаашье hаань, юрэнхыдөө зарим hалбаринуудта түсэбөөр хараалагдаhан даабаринууд гээгдэлдэ ороhон байха юм. Энэ юунhээ болооб гэхэдэ, ажахы эрхилэлгын түрүү онол арганууд хангалтагүй удаанаар нэбтэрүүлэгдэhэн, эмхидхэлэй хүдэлмэри hуларуулагдаhан байгаа.

Гадаадын худалдаа наймаанай эрьесэ 141 миллиард түхэригтэ хүрэбэ. Олон ба хоёр талын хэлсээнүүдэй үндэhөөр СССР-эй болон СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай хоорондохи үйлэдбэриие тусхай шэглэлтэй болгохо, хамжуулха программа шууд сэхээр бэелүүлэгдээ. Гадаадын оронуудтай али алиндань ашатай туhатай экономическа ба техническэ харилсаан үргэдхэгдөө.

Эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхаха хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэhэн байна гэжэ СССР-эй Центральна статистическэ управлениин мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ. Эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэдэй тоо 1,5 миллион шахуу хүндэ хүрэбэ. Ашаг үрэ ехэтэй техникэ болон технологи зохёохо, хэрэглэхэ талаар шухалын шухала программануудые бэелүүлхэ хэрэг үргэлжэлүүлэгдээ. СЭВ-эй гэшүүн-оронуудтай хамта 2000 он болотор эрдэм-техникын дэбжэлтын комплексно программа зохёогдоо.

Предприятинуудые оньhон техникээр зэбсэгжүүлхэ, hэльбэн шэнэлхэ хүдэлмэриин хэмжээн ургаба. Үйлэдбэриин барилгада энэ зорилгоор капитальна hомололгонууд тэдэнэй ниитэ хэмжээнэй 37 процентдэ хүрэжэ, 1984 онойхитой жэшэбэл, 7 процентээр дээшэлээ. Эдэ мүнгэ зөөриин ашаар түмэрэй рудагай концентрадые, паровой турбинануудые, химическэ түхеэрэлгэнүүдые, тэдэнэй запасной частьнуудые, лааг болон шэрэ будагуудые үйлэдбэрилхэ хүсэнүүд дээшэлүүлэгдэhэн байгаа.

Промышленностьда 4 мянган зүйлэй продукци үйлэдбэрилэгдэн гаргагдажа захалба. 3,6 мянган түхэлэй шэнэ машина, түхеэрэлгэ, аппарат, прибор, автомат хэрэгсэл зохёогдожо бүтээгдээ. 8 мянга шахуу участок, цех, үйлэдбэри үргэлжэ дээрэнь оньhожоруулагдаhан, автомадаар хангагдаhан, 11 мянга гаран оньhожоруулагдамал, поточно, автомат ба роторно лини, 13 мянга гаран промышленна робот хабсаргагдаhан байха юм. Технологическа ажал хэрэгүүдые хүтэлбэрилгын 775 автомат түхеэрэлгэ байгуулагдаа.

Машина бүтээлгэдэ металл алмадаг технологическа процессүүдые хэрэглэлгэ үргэдхэгдөө. 193 орёо нарин автомат үйлэдбэриин түхеэрэлгэ нэбтэрүүлэгдээ. Тоото программна жолоодолготой металл болбосоруулдаг шэнэ түхеэрэлгэнүүд гаргагдажа эхилбэ. Металл болбосоруулгын орёо нарин автомат участогуудта тодхогдон табигдаха комплектнэ түхеэрэлгэ олоор үйлэдбэрилэгдэжэ захалhан, тон hайн элдэб хэмжээнэй электронно-тоолон тодорхойлолгын машинануудые зохёон бүтээлгэ үргэдхэгдэhэн байха юм.

Түлишын-элшэ хүсэнэй комплексдо атомна элшэ хүсэн хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэhэн, нэмэл аргаар нүүрhэ малтан абалга, түрүү онол аргануудые хэрэглэлгэтэйгээр нефть олзоборилго үргэдхэгдэhэн байгаа. Хара металлургида алмалта, арьбалалта ехэтэй зүйлэй металлай продуктнуудые үйлэдбэрилгэ дээшэлүүлэгдээ.

Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгэ, тэрэнэй түхэл шэнжэ нарижуулан hайжаруулагдаа. Хүдөө ажахын түүхэй эдые үргэлжэ дээрэнь ашаглаха арга олгодог машина, түхеэрэлгэнүүдые нэбтэрүүлгэ үргэлжэлүүлэгдэhэн байна. hайн шанартай, хурдан түргэн ВАЗ түхэлэй хүнгэн автомобильнуудые бүтээн гаргажа захалба. Шэнэ түхэлэй, мүнөөнэй моододо таарамжатай хүнгэн промышленностиин эд бараа үйлэдбэрилгэ ехэдхэгдээ.

Үйлэдбэриин ниитэ хэмжээндэ эрхим шанартай промышленна продукциин хэмжээн 16,5 процент болобо.

Промышленностьда эрдэм-техникын хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэhэнэй ашаар жэлэй туршада 700 мянга гаран хүдэлмэрилэгшэд ажалhаа сүлөөлэгдэhэн, продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулгаhаа 4 миллиард шахуу түхэригэй ашаг олзо абтаhан байгаа.

«Енисей-1200» түхэлэй таряа хуряадаг комбайнууд, хүдөө ажахын бусад түхэлэй машинанууд, түхеэрэлгэнүүд олоор гаргагдажа захалhан байха юм.

Гэхэтэй хамта үйлэдбэридэ шэнэ техникэ болон технологи нэбтэрүүлгэ хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдэhэн байгаа гэжэ СССР-эй Центральна статистическэ управлениин мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ. Олохон эдлэл хэрэгсэлнүүдэй, тэрэ тоодо, арадай хэрэглэмжын эд бараанай техническэ хэмжээн, шанар мүнөөнэй эрилтэнүүдтэ харюусанагүй. Зарим министерствэнүүд эрдэм-техникэ хүгжөөхэ даабаряа дүүргэбэгүй.

Промышленностьда продукци худалдаха жэлэй түсэб 100,3 процентээр дүүргэгдээ. Олохон гол зүйлэй эдлэл хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилэн гаргаха даабаринууд үлүүлэгдээ.

Промышленна продукциин ниитэ хэмжээн, түсэбөөр хараалагдаhанай ёhоор, 1984 онойхитой жэшэбэл, 3,9 процентээр ургаа. Тиихэдэ хоёрдохи хахад жэлдэ үйлэдбэриин ургалта 4,6 процентдэ хүрэбэ.

Машина бүтээлгэ, атомна элшэ хүсэн болон газай промышленностьhаа бүридэhэн түлишын-элшэ хүсэнэй комплекс бүри хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэhэн байна. Соёлой-ажаhуудалай ба ажахын хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгэ 1984 онойхиhоо 6 процентээр дээшэлээ.

Саянай, Урда-Яхадай, Павлодар-Экибастузай болон Курска суранзата аномалиин территориально-үйлэдбэриин комплекснуудай индустриин хүсэн хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэhэн байха юм.

Промышленностьда ажалай бүтээсэ 3,5 процентээр ургажа, энээнэй ашаар үйлэдбэриин ургалтын 90 процент туйлагдаhан байгаа. Бухы промышленностьда, олонхи министерствэнүүдтэ ажалай бүтээсын ургалта салин хүлhэнэй дундуур хэмжээнhээ үлүү ехэ байба.

Бүтээн гаргагдаhан продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулагдаа, материал гаргашалга бага болгогдоо, ашаг олзонь дээшэлээ.

1985 ондо зарим промышленна министерствэнүүдэй 2,3 мянган үйлэдбэриин нэгэдэл, предприяти ажахы эрхилэлгын шэнэ гуримаар хүдэлбэ. Тэдэнэй олонхидто договороор хараалагдаhан гурим hайжаруулагдаа.

Газ, нүүрhэ, металлическа руданuудые олзоборилго, зарим үнгэтэ металлнуудые, автопокрышкануудые, металл отолдог саногуудые, промышленна роботуудые, приборнуудые, автомат хэрэгсэлнүүдые болон тоолон тодорхойлолгын техникэ, автомобильнуудые, тракторнуудые, таряа хуряадаг комбайнуудые, хлопок хуряалгын ба хүдөө ажахын бусад машинануудые бүтээхэ түсэб дүүргэгдээ. Арадай хэрэглэмжын олонхи эд бараа үйлэдбэрилэн гаргаха даабаринууд үлүүлэгдэhэн байна.

Нефть олзоборилгын, сэбэрлэлгын, хабтайлгагдамал хара металлнуудые, минеральна үтэгжүүлгэнүүдые, синтетическэ дабирхай болон пластмассануудые, химическэ утаhа, кузнечно-прессэй машинануудые, химическэ түхеэрэлгэнүүдые, нефтеаппаратурануудые, барилгын модо, цемент, хабсаргагдамал түмэр-бетон зүйлнүүдые, телевизорнүүдые, зарим зүйлэй эд бүдүүдые үйлэдбэрилгын түсэб дүүргэгдээгүй.

Договороор хараалагдаhан уялганууд бүрин хүсэдөөр дүүргэгдээгүй байха юм. Химическэ промышленностиин, Минеральна үтэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилдэг, Ой модоной, целлюлозо-саарhанай ба модо болбосоруулгын промышленностиин министерствэнүүдэй нэгэдэлнүүд, предприятинууд захил дүүргэхэ уялгануудаа бэелүүлхэ талаар горитой гээгдэлдэ ороhон байна.

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта).

Союзна республикануудай Компартинуудай съезднүүд

КОММУНИСТНУУДАЙ ҮНДЭР ЕХЭ УЯЛГА

Зарим союзна республикануудай Компартинуудай съезднүүд январиин 25-да хүдэлмэрээ дүүргэбэ. Тоосооto үе соо партийна организацинуудайнгаа бэелүүлhэн ажал ябуулгын дүнгүүдые делегадууд согсолhон, ерээдүйдэ түсэбүүдые хараалhан, КПСС-эй съездын урда тээхи документнүүдээр тодорхойлогдоhон зорилгонуудые хаража үзэhэн байгаа.

Грузиин Компартиин XXVII съезд республикын коммунистнуудай эмхидхэлэй, ниитэ-политическэ ба ажахын ажал ябуулгын программые тодорхойлбо.

СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй проект тухай элидхэлые Литвагай Компартиин съездын делегадууд түгэсхэлэй үдэр зүбшэн хэлсээ.

Тоосооto үе соо Латвиин, Молдавиин, Таджикистанай, Армениин партийна организацинуудай хэhэн ажал ябуулгануудые делегадууд зүбшэн хэлсэхэдээ, ерээдүйдэ ехэ зорилгонуудые хараалhан, хүдэлмэридэнь ушардаг дутуу дундануудые усадхан зайсуулха тухай хэлсэhэн байгаа. Энээнэй тула партийна организацинуудай эмхидхэлэй хүдэлмэриие нарижуулан hайжаруулха, даалгагдаhан хэрэгэйнгээ түлөө ажалшан бүхэнэй харюусалгые дээшэлүүлхэ эрилтэнүүдые делегадууд табиба.

* * *

КПСС-эй ЦК-гай апрелиин болон октябриин (1985 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, партийна, совет болон ажахын органуудай, ниитын эмхинүүдэй бухы хүдэлмэриие нарижуулан hайжаруулха шухала. Республикануудай политическэ, экономическа ба соёлой ажабайдалые хүтэлбэрилгэдэ эрид хубилалтануудые хэхэ, арадай ажахын элдэб hалбаринуудай ашаг үрые эрид ехэдхэхын түлөө бухы шатын хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ хэрэгтэй.

Эдэ союзна республикануудай үйлэдбэриин ашаг үрые саашадань дээшэлүүлхэ, продукциин шанарые hайжаруулха асуудалнуудые делегадууд гүнзэгыгөөр шэнжэлhэн байгаа. Эдеэ хоолой программые бэелүүлгэдэ, арад зоной hуудал байдалые улам hайжаруулгын асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулагдаа.

Агропромышленна комплексые хүгжөөхэ асуудалнуудта зорюулагдаhан ажал ябуулгануудай тодорхой программа хараалагдаба. Продукци үйлэдбэрилгын, хадагалалгын, худалдалгын бухы шатануудта хүдөө ажахын продукци гээлгые усадхаха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаhан байна.

Хараалhан зорилгонуудаа бэелүүлхын тула партийна организаци бүхэнэй, коммунист бүхэнэй эрид шанга тэмсэлые дээшэлүүлхэ, эдэбхи үүсхэлыень урмашуулха шухала.

Съезднүүд союзна республикануудай Компартинуудай хүтэлбэрилхы органуудые, КПСС-эй XXVII съездын делегадуудые hунгаа.

Союзна республикануудай Компартинуудай ЦК-нуудай пленумүүд боложо, эмхидхэлэй асуудалнуудые хаража үзэбэ. Д. И. Патиашвили — Грузиин, П. Г. Гришкявичус — Литвагай, С. К. Гроссу — Молдавиин, Б. К. Пуго — Латвиин, К. М. Махкамов — Таджикистанай, К. С. Демирчян Армениин Компартинуудай Центральна Комитедүүдэй нэгэдэхи секретарьнараар hунгагдаа.

(ТАСС).

Редактор Р. Б. ГА...

...ская типография Государ... ...тета Бурятской АССР по ... ...в, полиграфии и книжн... ...Улан-Удэ ул. Ленина 35 ... № 22. Индекс 04609.

КПСС XXVII СЪЕЗД

ПАРТИИН ДОКУМЕНТНҮҮДЭЙ ПРОЕКТНҮҮДЫЕ ЗҮБШЭН ХЭЛСЭНЭБДИ

ХАРИЛСАА ХОЛБООГОО ҮРГЭДХЭХЭ

Болбосоруулдаг промышленностиин, худалдаа наймаанай, нийтын эдеэ хоолой предприятинуудтай колхозууд болон совхозуудай сэхэ холбоое эдэбхитэйгээр хүгжөөхэ, хэлсэнэй ёһоор абтаһан уялгануудай дүүргэлтын талаар бэлэдхэлэй организацинууд болон ажахынуудай өөр өөрынь харюусалгые дээшэлүүлхэ эрилтэ СССР-эй Экономическэ ба социальна саашанхи хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй проект дотор табигдана.

Мүн энэ документ «Эдеэ хоолой, мяханай болон һүнэй промышленностиин һалбаринуудта үйлэдбэриинь хэмжээнэй ургалтые 18—20 процентээр ехэ болгохо» гэһэн зорилго хараална. Манай коллектив 12-дохи түсэбтэ табан жэлдэ үйлэдбэриингөө хүсэ үргэдхэхэ хэмжээнүүдые уридшалан абажа байнхай. Жэшээнь, үйлэдбэриин шэнэ талмайда мүнөө үеын эрилтээр харюусаха түхеэрэлгэнүүд хабсаргагдаа юм. Бүхыдөө 119 мянган түхэригэй шэнэ технологическа хэрэгсэлнүүд ашаглагдана. Тиихэдэ административна байшан, 6 автомашинын гараж, склад бодхоогдобо. Мүнөө ажалшадай хүдэлмэриин газарта ариг сэбэрые сахилга нилээд һайжаржа, үйлэдбэрилһэн продукциин шанар дээшэлүүлхэ арга олгогдонхой.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ хүдэлмэриее бригадна аргаар эмхидхэлгэ ехээр нүлөөлөө. Манай заводто тоһо бүлэдэг Н. А. Жарковагай болон Д. Х. Дашеевагай хүтэлбэрилдэг бригаданууд эмхидхэгдэжэ, түсэбтэ даабаринуудые урагшатайгаар бэелүүлгэдэ гол үүргэ дүүргэнэ. Үнгэрһэн гурбан кварталай дүнгөөр Н. А. Жарковагай даадаг коллективтэ «Эрхим бригада» гэһэн нэрэ зэргэ олгогдоо һэн.

Саашадаа муу бэшээр ажаллажа, партиин хараалһан зорилгонуудые бэелүүлгэдэ нүлөөлхэ үшөө нэгэ арга гэхэдэ, малай фермэнүүдһээ һү сэхэ худалдажа абалга болоно. Мүнөө үедэ һү зөөдэг тусхай 2 автомашина Харацайн, Михайловкын, СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ болон Енгорбойн совхозуудһаа сагаан эдеэ асардаг болоо. Бүхы транспортна гаргаша манай завод өөр дээрээ абана. Энэ шэнэ арга ажахынуудта, мүн заводто алишье талаараа олзотой, туһатай.

Ажахынууд харгы замай гаргашаһаа сүлөөлэгдэхэһөө гадна үшөө һүнэй шанарай түлөө нэмэлтэ түлбэри абана. Фермэ дээрэһээ һү сэхэ худалдажа абахада, мүн һүнэй промышленностьда олзотой. Мүнөө сагаан эдеэнэй заводто эртэлэн нэгэл сагта асарагдадаг болоһоор эрхим шанартай продукци үйлэдбэрилгын хэмжээн дээшэлээ. Баримтата нэгэ жэшээ дурдая. Енгорбойн совхоз 1984 ондо үйлэдбэрилһэн бүхы һүнэйнгөө 17,5 процентые нэгэдэхи сортын шанартайгаар гүрэндэ тушаадаг һэн. Мүнөө заводойхидой һү зөөхэдэ тэрэ 69,6 процентдэ хүргэгдөө.

Энэ жэлэй эхинһээ хойшо һүнэй заводой худалдажа абаһан сагаан эдеэнэй 28 процентнь өөһэдымнай автомашинаар зөөгдэбэ. Шэнэ арга хэрэглэхын тулада предприятиин мэргэжэлтэд фермэнүүдтэ ажаллаха 8 лаборантые болон 5 жолоошон-лаборантые бэлдээ.

Һүнэй заводой хүдэлмэрилэгшэд тусхай график баримталан һаалишадта айлшалжа, али болохо туһаламжа үзүүлнэ, түрүү дүй дүршэлтэй танилсуулна, хөөрэлдөө үнгэргэнэ. Һаяхан манай технолог С. С. Ямпилова Цакирай, Енгорбойн совхозуудай малшад, зооветмэргэжэлтэдтэй уулзалга үнгэргэжэ, алдуу дутуунуудаа усадхаха хэмжээнүүдые хараалаа.

Худалдагдажа абтадаг һүнэй шанар дээшэлүүлхэ бусад хэмжээнүүд бэелүүлэгдэдэг. Сагаан эдеэ шүүжэ сэбэрлэхэ хэрэгсэлнүүд, лабораториин түхеэрэлгэнүүд, һү хүргэхэ тусхай амһартанууд ажахынуудта түлөөһэгүйгөөр үгтэнэ. Энэ жэлдэ бүхыдөө 3500 түхэриг сэнтэй элдэб эд хэрэгсэлнүүд хубаарилагдаа.

Шанар һайнтай һү үйлэдбэрилхэ гээшэ шухала зорилго мүн. 1984 ондо ажахынуудай үйлэдбэрилһэн һүнэй 56,5 процентнь нэгэдэхи сортын байһан, харин байгша ондо 67,2 процентдэ хүргэгдөө. Илангаяа һайн шанартай продукци Цакирай, Дүтэлүүрэй, СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозуудта үйлэдбэрилэгдэнэ. Гэхэтэй хамта Санагын совхоздо үйлэдбэрилэгдэһэн һүнэй миил 37,9 процентнь нэгэдэхи сортоор тушаагдана. Юуб гэхэдэ, тус ажахыда һү хүргэхэ түхеэрэлгэнүүд үгы бшуу.

Һүнэй шанар дээшэлүүлхэ уялгаа мүн Михайловкын, Хамниин совхозууд дүүргэнэгүй. Зарим ажахынууд заводто һү асарха сагаа баримталнагүй. Сагаан эдеэ фермэ дээрэһээ сэхэ асарха, худалдажа абаха хэрэгтэ дутуу дунданууд ушарһаар. Ажахынуудта үйлэдбэрилэгдэһэн бүхы һү иимэ аргаар зөөхэ гэхэдэ мүнөө дээрээ автоцистернэнүүд, холодильнигууд, һү сэбэрлэхэ түхеэрэлгэнүүд, шэгнүүрнүүд болон бусад хэрэгсэлнүүд дуталдана. Һү хадагалха тусхай байранууд бодхоогдохо, лабораторинууд эмхидхэгдэхэ, харгы һайнаар заһабарилагдаха, мүн лаборантнууд, слесарь-заһабарилагшад бэлдэгдэхэ ушартай.

Тоһоной заводой коллектив энэ жэлэй эхинһээ муу бэшээр ажаллаа. Үйлэдбэрилэгдэһэн продукци худалдалга 103,1 процент, тоһо буйлуулга — 114,7, һү худалдажа абалга 106,2 процент бэелүүлэгдээ. Амжалта туйлаха хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые коммунис ажалай ударнигууд тоһо буйлуулагша И. Назимова, операторнууд Г. Яковлева болон Е. Назимова гэгшэд бодотоор оруулаа. Үйлэдбэриин 6 түрүүшүүлдэ «Ажалай ветеран» гэһэн нэрэ зэргэ олгогдоо.

Районой ажахынууд байгша оной, мүн түсэбтэ табан жэлэй даабаринуудые дүүргэхын тулада энэ жэлдэ бүхыдөө 46 700 центнер һү гүрэндэ худалдаха уялгатай. Ноябриин 25-най мэдээгээр, энэ түсэб 97 процент дүүргэгдээд байна. Ажахынуудай һүнэй-товарна фермэнүүдэй 8 коллектив жэлэйнгээ даабари уридшалан бэелүүлээ. Тэдэнэй тоодо Дүтэлүүрэй совхозой Зэмхын, Бүтүү-Зэдын һү һаалиин фермэнүүд (даагшадынь П. Я. Цыбиков, И. Ц. Бальжанов), Хамниин совхозой Түбэй, Хуртагын, Самсаалай фермэнүүд (нүхэд З. Г. Дашамолонов, В. С. Шойдопов, Ц-Д. Х. Галданов), Цакирай совхозой Түбэй МТФ (В. Л. Николаева) болон бусад оролсоно.

Парти болон правительство агропромышленна комплексын үүргэ эрид шууд дээшэлүүлхэ талаар тогтоол баталан абаба. Мүнөө хүдөө ажахын продукци бэлэдхэдэг, тэрэниие болбосоруулдаг һалбаринууд бодотоор нягта холбоотой, нэгэ хараа шугамтайгаар хүдэлмэрилхэнь. СССР-эй Эдеэ хоолой программын зорилгонуудые дүүрэнээр, түргэнөөр бэелүүлхэ үндэһэ һуури бодотоор тогтоогдобо гэжэ һанагдана.

В. ЖАЛСАНОВ,
Закаменскын тоһоной заводой директор.

ҮНДЭР ШАГНАЛДА ХҮРТЭГШЭД

АДУУШАНАЙ УРМА

Үни болоһон ушар. Буряадай хэр угай заншалта һайндэр «Һур харбаанай» эгээн һонирхолтой, хүн зоной дура сэдьхэл жэншэдгүй татадаг наадан — мори урилдаан эхилхэ болоод байба. Районой түб һууриһаа тээ холохоно оршодог аэропортын оршондо һайндэрэйхеэр хубсалһан ехэшүүл, багашуул олоороо хурдан хүлэгүүдэй урилдажа эхилхые хүлеэжэ ядана.

Мүрысөө үнгэргэхэ судьягай улаан тугханаараа даллаад орхимсоор, үргэн ехэ талмайн нүгөө захаһаа урилдаанай морид байраһаа һуга харайлдажа, үнишье болонгүй түгэсхэлэй зурлаада дүтэлхэ тумаа бүри томо боло болоһоор харагдана. Эх, халаг даа! Бултанһаа түрүүлээд ябаһан хара гүйгөөшэ хүн зоной шууяанһаа гү, али юундэб даа залд гэһэндэл гэнтэ халба һурэжэ, урилдаанай харгыһаа хадууршаба. Энэ хүлэгэй хурдан гүйдэлые али болохоор магтажа байһан мори урилдаанда дуратайшуулай халаглаһан, гэмшэһэн гээшэнь! Юуб гэхэдэ, табгай сагаан, хүн шүбуунайхидал, нарин ута хүзүүтэй, духадаа мэнгэтэй энэ хара хүлэг бултанда мэдээжэ, суутай байгаа бшуу.

Хожомынь тэрэ хатаршын эзэн, Баргажанай совхозой адуушан Павел Евсеевич Степанцовтой танилсажа, удаан хөөрэлдэхэдөө, үгэ дуугүй хүн эжэ хэлсэдэгээрнь гайхаа һэм. Эгээр тиимэшье гайхахаар юумэн үгы һэн. Юуб гэхэдэ, наһанайнгаа хэрэгтэ үнэн зүрхэнһөө дурлаһан хүн тэрээн тухайгаа зүрхэ сэдьхэлэйнгээ гүн соһоо удхалан, уран үгэнүүдээр хөөрэжэ шададаг ха юм.

Гол түлэб адуун һүрэг тухай хөөрэлдөөбди. Павел Евсеевичэй морид тухай тон урин дулаанаар дурдахадань, ехэл аятай зохид байгаа һэн. Мори бүхэнэй абари зан, абьяас, ухаамгай, зээндэ бэеэ үгэнги, үнэн сэхэ байдаг тухай хөөрөө. Энэ хүн дуратай хэрэгтээ бүхы наһаяа зорюуланхай гэжэ мэдэрхээр байгаа һэн. Хөөрөөнь таһа дүүрэхые хүсөөгүй байтарни, гэнтэ дуугарамгай, олон үгэтэй болоһондоо бэеэ гайхаа юм гү, гэнтэ дуугай болоод, моридойнгоо хашаа руу ябашаба. Тиихэдэ «Һур харбаанда» хадуурһан тэрэ табагай сагаан хүлэг тухайнь һуража абаха аргагүйдөө бэлэйб. Хожомыньшье Степанцовтой оло дахин уулзаһан, партийна суглаануудай забһарлалгын үедэшье хөөрэлдөөд абадаг байгааб.

Павел Евсеевичэй үшөө нэгэ шунал тухай хөөрөөгүйдэ арагагүйл даа. Тэрэ моринои зэр зэмсэгүүдые зэд садаар таблажа гоёохо, хомууд, хударгануудыень улаан бүдөөр бүрихэ, дугаагыень угалзатуулан гоёохо тон дуратай юм. Моринһо тохогдоһон иимэ зэр зэмсэгүүд нюдэнэй шэмэг болодог байна.

Гурбан хатарша моридые зэргэ хүллөөд, хүдөө һууринуудай нариихан гудамжануудаар тоопо бурьюулан урагшахоншоо гүйлгэдэг байһан сагай тэхэрилэгүй ошоһоншье һэа, моридые хэрэглэмжэлэ гаргаха саг ерээдүй гэжэ нүхэр Степанцов тон зүб хэлэдэг. Юуб гэхэдэ, ямаршье гаргашагүйгөөр хэдэн центнер ашаа мөрөөр шэрэдэг байхаоди. Үбһэнэй үедэ намагтай, болдогтой газарта хүсэ ехэтэй тракторнууд шабарта һуушадаг гээшэ. Үбһэшэдэй звеногой гэшүүдэй бултадаа «носолдожо», иимэ нэгэ тракторые түхэреэн үдэр соо шабарһаа арай шамай гаргаһан жэшээнүүд хаа хаанагүй байхал. Зүгөөр эндэхи ногоо сабшажа унагаахын тула нэгэл «мориной хүсэн» хэрэгтэй байгаа ха юм.

Тэрэшэлэн адуунай мяхан тон үнэгүй гэжэ мартаха ёһогүйбди. Энээн тушаа партиин райкомой хүдөө ажахын таһагай инструктор И. Д. Дампилоной һанамжа дурдая: «Баргажанай совхоздо адуун һүрэг олошоруулха талаар ехэ юумэн хэгдээ. Тобшолбол, тус һалбарида ехэ һайн дүн туйлагдаа. Ахалагша адуушан П. Е. Степанцовой хүтэлбэрилдэг адуушадай коллектив арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада 100 гүүнһээ 90 унага абажа түлжүүлээ. Энэ хугасаа соо бүхы адуун һүрэгынь гарзагүй ондо оруулагдаа. Тиигэжэ эндэхи ажахы адуун һүрэгөө нилээд олошоруулһан, совхоз жэл бүри 500 центнер адуунай мяха гүрэндэ худалдадаг байна. Байгша табан жэлдэ тус совхоз 2504 центнер амидын шэгнүүритэй 781 толгой адуу гүрэндэ тушааһан байна. Тиимэһээ Степанцовой бригадын оруулһан хубита эндэ тон ехэ бшуу».

Һүүлэй жэлнүүдтэ ажалдаа эрхим дүн туйлаһанайнь түлөө Степанцовой адуушадай коллективтэ шан болгогдожо пианино барюулагдаа, харин бригадынхид: «Үхибүүднай хүгжэмдэ һураг гээд», — энэ шагналаа нютагайнгаа һургуулиин һурагшадта бэлэглээ һэн.

Харин Степанцов өөрөө Звездно городогоор аяншалжа, космонавтнуудай вымпелээр урмашуулагдаһан байха. Нёдондо СССР-эй ВДНХ-гай зүгһөө хүнгэн автомашинаар шагнагдаһан юм. Бүри һаяхана Баргажанай совхозой ахалагша адуушан, коммунист Павел Евсеевич Степанцов 1984—85 онуудай үбэлжэлгын үедэ малшадай Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ үндэр амжалтануудые туйлаһанайнгаа түлөө Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаба.

Ц. ТОГОНОВ,
Баргажанай район.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: П. Е. Степанцов.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИИН ЭДЭБХИТЭД

НЭРЭНЬ ХҮНДЭТЭЙ

КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленум дээрэ үзэл сурталай хүдэлмэриие улам нарижуулха тухай, марксистско-ленинскэ һуралсалай бүхы һургуулинуудта һуралсагшадай политическэ талаар бэлэдхэлые саашадань һайжаруулха тухай шиидхэбэринүүд абтаа һэн. Эдэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар Ивалгын районой Оронгын совхозой партийна организаци бага бэшэ дүй дүршэлтэй болонхой.

Марксизм-ленинизмын үндэһэ һуури шудалдаг һургуулида пропагандистаар партбюрогой секретарь Чимит Лхамажапович Ринчинов табадахи жэлээ хүдэлнэ. Чимит Лхамажаповичай хэшээлнүүд хододоо үндэр хэмжээндэ үнгэргэгдэдэг. Тэрэ саг үргэлжэ өөрынгөө теоретическэ эрдэм мэдэсые дээшэлүүлжэ, эрхим пропагандистнарай түрүү дүй дүршэл шудалан, халан абажа байдаг юм.

Ч. Л. Ринчинов хэшээл бүхэндөө оролдосотойгоор бэлдэдэг заншалтай — хэшээлэй түсэб табиһанай һүүлээр, тус темээр дурадхагдаһан литература болон бусад зохёолнуудые шудалдаг, харуулан ойлгуулламжын хэрэгсэлнүүдые бэлдэдэг. Хэшээлһээ гадуур тусхай хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэжэ, һурагшадайнгаа конспектнүүдые, элидхэл болон рефератуудые шалгадаг. Һурагшадаа марксизм-ленинизмын үндэһэ һуури табигшадай зохёолнуудые, партийна документнүүдые өөһэдөө шудалха, хүн зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха шадабарида һургадаг юм.

Чимит Лхамажапович хэшээлэй үедэ тон һонирхолтойгоор, хүн бүхэндэ ойлгосотойгоор хөөрэхые оролдодог, тиин бүхы шудалжа байгаа асуудалнуудаа хододоо һурагшадайнгаа ажабайдалтай, хүдэлжэ байһан коллективэйнь ажал хэрэгүүдтэй холбон шэнжэлдэг байна. Ажабайдалай орёо асуудалнуудые зүбөөр тайлбарилха, өөрынгөө һанал бодолые баримтануудаар үндэһэлэн дамжуулжа, эрдэм мэдэсээ саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ, ажабайдалдаа хэрэглэжэ шадахаар шагнагшадаа һургана.

Тиигэжэ тэрэнэй олонхи һурагшад һайн агитатор, пропагандист, политинформатор, залуушуулые һурган хүмүүжүүлэгшэ болонхой. Коммунис ажалай һургуулиин гурбан хүтэлбэрилэгшые Чимит Лхамажапович һурган бэлдээ. Коммунистнууд, отделениин ветеринарна врач Д. Д. Дымбрылова, ахамад ветврач И. Г. Гармаев, ахамад зоотехник Б. Ц. Улзытуев тус һургуулида «Колхоз, совхозуудта ажахын тоосоон ба хамтын подряд нэбтэрүүлгэ» гэһэн темээр хэшээлнүүдые үнгэргэжэ байнхай. Арбан нэгэн хүн агитатораар, дүрбэн хүн политинформатораар хүдэлнэ. Эдэ үдэрнүүдтэ тэдэ КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1985 он) Пленумэй материалнуудай гүн гүнзэгы удха шанарые тайлбарилха талаар ехэхэн хүдэлмэри ябуулна. Агитаторнууд, зоотехник Д. Б. Норбоев, комсомолой комитедэй секретарь Ж. П. Дамбаева, бухгалтер Б. Д. Запханов гэгшэд хонишодой отара, һү һаалиин фермэнүүдтэ саг үргэлжэ ерэжэ байдаг юм. Тэдэнэр түсэбөөр хараалагдаһан темээр хөөрэлдөөд лэ дүүргэдэг бэшэ, харин совхозой хүтэлбэрилэгшэдтэй хамта ажахын асуудалнуудые шиидхэлсэнэ.

Ч. Л. Ринчиновэй һурагша В. Н. Раднаев комсомолой полит-һуралсалай һургуулиин пропагандист болонхой. Нүгөөдэ һурагшань, совхозой ахамад бухгалтер Г. Д. Будаева дунда шатын мэргэжэлтэдэй, хүтэлбэрилэгшэдэй дунда оуридхэл болон тоосоо эмхидхэлгын, хүдөө ажахын продукциин шанарые дээшэлүүлхын, мүн ажахын тоосоо ба бригадна подрядые нэбтэрүүлхын түлөө горитой ажал ябуулдаг байна.

Бэрхэ пропагандистын һурагша байһан Буряадай АССР-эй габьяата агроном, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденой кавалер С. М. Монхоев мүнөө политинформаторнуудай бүлэг хүтэлбэрилнэ. Оронгын совхоздо политинформацинуудые долоон хоног бүхэндэ үнгэргэдэг заншал бии. Эдэбхитэдэй һурагшадай нэгэн, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат, механизатор А. Г. Цыремпилов тэжээл бэлэдхэлгын комсомол-залуушуулай звено бүридхэһэн байна. Агитаторай үүргые таатай шадамараар дүүргэн, Александр Гомбоевич звеногойнгоо гэшүүдтэ бригадна подрядай удха шанарые, шэнэ гуримаар хүдэлхэ аргын үлэмжэ ашаһые тайлбарилан ойлгуулһан юм. Бүхы энэ ажалынь тус звеногой һайн үрэ дүнгүүдые туйлахадань нүлөөлһэн байна. Даалгагдаһан сабшалангай талмайнуудһаа звеногой гэшүүд үрэзанда, гектар бүхэнһөө 29 центнер үбһэ хуряаһан һаа, үнгэрэгшэ 1985 ондо 37 центнер үбһэ һурилжэ абаа һэн.

Коммунис ажалай ударник, совхозой жолоошон Б. Л. Дылгеров жолоошодой дунда нийтэ-политическэ ажал эдэбхитэйгээр ябуулжа байнхай. Тэрэ габшагай ажалаараа бэшэ нүхэдтөө жэшээ харуулан, хубиингаа табан жэлэй түсэбтэ даабариие болзорһоонь урда дүүргэжэ шадаа юм.

Районой эрхим пропагандистнуудай нэгэн Ч. Л. Ринчинов туйлаһан амжалтануудаараа һанаагаа амардаггүй заншалтай. Тэрэ зүрхэнэйнгөө халуун ольһые, бүхы арга шадабарияа, пропагандистын баян дүй дүршэлые хүдөөгэй ажалшад олон мэргэжэлтэдые марксистско-ленинскэ түрүү үзэл бодолтой болгохын, залуу үетэниие коммунис ёһоор хүмүүжүүлхын, ажалдаа коммунис ёһоор хандаха заншалда һургахын харюусалгата хүдэлмэридэ зорюулна.

Н. САРГАЕВА,
КПСС-эй Ивалгын райкомой полит-гэгээрэлэй кабинедые даагша.

ТҮСЭБТЭ ТАБАН ЖЭЛ... ГАБШАГАЙ АЖАЛАЙ ДҮНГ...

(Түгэсхэл. Эхининь 1-дэхи нюурта).

Нефть болбосоруулгын ба нефтехимическэ, Нүүрһэнэй, Химическэ промышленностиин, хара металлургиин, Минеральна үтэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилгын, Барилгын материалнуудай промышленностиин, Хүнгэн промышленностиин министерствэнүүд ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ талаар түсэбөөр хараалагдаһан даабаринуудаа дүүргэжэ шадабагүй.

Зарим министерствэнүүд болон албан зургаанууд предприятинууд, нэгэдэлнүүд үйлэдбэриин хүсые гүйсэд хэрэглэбэгүй, материальна нөөсэнүүдые алмаха, өөрынь үнэ сэнгүүдые хямдаруулха, нөөсэлэлгэнүүдые хэхэ талаар даабаринуудаа, социалис уялганууддаа дүүргэбэгүй, жэгдэ бэшээр хүдэлһэн, муу шанартай продукци гаргаһан байха юм. Хоёрдохёо хэрэглэгдэхэ материальна нөөсэнүүдые ашаглалгада горитой дутуу дунданууд ушарһан байгаа.

Агропромышленна комплексын һалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэд зарим зүйлэй хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгэсэ, эдеэ хоолой зүйлнүүдые гаргалгаяа дээшэлүүлбэ.

1985 ондо гүрэнэй нөөсэдэ оруулагдаһан ороохо таряагаар оронойнгоо хүн зониие хилээмээр, талха таряагаар гүйсэд хангаха байнабди. Үнгэрһэн жэлдэ 82 миллион тонно саахарай свекло (фабрична), 8,75 миллион тонно хлопок-сырец, 5,23 миллион тонно наран сэсэг, 73 миллион тонно хартаабха, 28 миллион тонно овощ, 10,4 миллион тонно үрэ жэмэс хуряагдаа. Бүдүүн болон шэмэтэ тэжээл үйлэдбэрилхэ түсэб дүүргэгдээ, энээнэй ашаар малай үбэлжэлгэ амжалтатай һайнаар үнгэргэгдэжэ, мал ажалай продуктнүүдые ехээр үйлэдбэрилхэ арга олгохо байна.

1986 ондо хуряагдажа абтахаар 32,8 миллион гектар дээрэ намарай ороохото ургамалнууд таригдаһан, 106,9 миллион гектарта намарай паар хахалагдаһан байгаа. Колхоз, совхозууд хабарай тарилга хэхэ бүхы үрэһэ хүрэнгөө хаагаа, тэдэнэй ехэнхи хубинь тарилгын һайн шанарта хүргэгдөө.

Мал ажалай продуктнүүдые үйлэдбэрилгэ гол түлэб малай ашаг шэмые дээшэлүүлгэһээ абтаһан байна.

1984 онойхитой жэшэбэл, мал болон шубуудые, нооһо гүрэндэ худалдалга 1 процентээр, һү—3, үндэгэ —2 процентээр дээшэлүүлэгдээ. Мал болон шубуудые, һү, үндэгэ болон нооһо худалдаха түсэбүүд үлүүлэн дүүргэгдээ.

Бригадна подряд хэрэглэһэнэй, ажахын тоосоое нэбтэрүүлһэнэй үндэһөөр колхоз, совхозуудта ажалай эмхидхэл һайжаруулагдаба.

Гол зүйлэй хүдөө ажахыч продукци үйлэдбэрилгын ашаг олзо ургаа. 1985 ондо колхоз, совхозуудай бүхы ажал ябуулгаһаа абтаһан ашаг олзо урда жэлэйхиһээ 7 процентээр дээшэлбэ.

Агропромышленна комплексын эдеэ хоолой һалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэд продукци үйлэдбэрилхэ талаар түсэбөөр хараалһан зорилгонуудаа гол түлэб дүүргэлэн байха юм.

СССР-эй Госагропромой нэгэдэлнүүд болон предприятинууд промышленна продукци худалдалгын, ажалай бүтээсые дээшэлүүлгын хэмжээнэй талаар даабаринуудаа дүүргэһэн байна. Агропромышленна комплексын һалбаринуудай материально-техническэ баазые саашадань бэхижүүлхэ ябадал туйлагдаа.

Агропромышленна комплексын системын, тэрэшэлэн үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргадаг һалбаринуудые капитальна һомололго 55 миллиардһаа дээшэ түхэриг болонхой. Энэ мүнгэ зөөриин 45,6 миллиард түхэригынь хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ, тэрэ тоодо мелиорациин барилгада— 9 миллиард түхэриг хэрэглэгдээ.

Хүдөө ажахын техникэ, мал ажал ба тэжээл бэлэдхэлгэдэ машина болон түхеэрэлгэнүүдые бүтээхэ, минеральна үтэгжүүлгэ болон тэжээлдэ нэмэгдэхэ зүйлнүүдые, тэрэшэлэн мяханай, сагаан эдеэнэй продукци, хилээмэнэй зүйлнүүдые, саахар гаргаха талаар үйлэдбэриин хүсэнүүд ашаглалгада оруулагдаа, элеваторнууд, холимол тэжээлэй заводууд, хартаабха, сок болон фрукт хадагалха складууд баригдаа.

Агропромышленна комплексын һалбаринуудта амжалтануудай туйлагдаһаншье һаа, горитойгоор дутагдалнууд үшөөл бии гэжэ СССР-эй ЦСУ-гай мэдээсэл дотор тэмдэглэгдэнэ. Хэдэ хэдэн колхоз, совхозууд таряан болон мал ажалай продуктнүүдые гүрэндэ худалдаха түсэбүүдээ урдынхи мэтэ дүүргэнэгүй, нөөсэ хэрэгсэлнүүдэ, техникээ ашаг үрэ багатайгаар хэрэглэнэ, хүдөө ажахын продуктнүүдые гээлтэ хоролтодо оруулна, ажахын тоосооной нүлөө ехэтэй байха ябадал хангагүй. Үйлэдбэриин зарим нэгэдэл болон предприятинууд гаргадаг продукцинуудайнгаа шанарые горитойгоор һайжаруулжа шадаагүй. Болбосоруулгын баазануудые хүгжөөлгэдэ зорюулагдаһан капитальна һомололгын мүнгэн гүйсэд дүүрэнээр ашаглагдангүй үлөө.

Бүхы түрэлэй транспортаар ашаа зөөлгэ 1,6 процентээр, пассажирнуудые зөөлгэ — 2,6 процентээр дээшэлээ.

Түмэр замай транспорт ашаа болон пассажирнуудые зөөхэ, энэ хэрэгтэ табигдаһан хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ жэлэйнгээ түсэбые дүүргэжэ шадаа. Ашаа зөөхэ хүдэлмэриинь бүхы уогалта ажалай бүтээсые дээшэлүүлгээр туйлагдаа. Гэхэтэй хамта ашаанай эрьесын, нефть ба нефтепродуктнуудые, минеральна үтэгжүүлгэ, торф болон торфяной продукцинуудые ба бусад түрэлэй ашаа зөөхэ талаар, хүдэлмэриин өөрынь үные хямдаруулха, ашаанай локомотив болон вагонуудые сүүдхэ соо дунда зэргээр ашаглаха даабаринууд дүүргэгдээгүй.

Далайн транспортда хилын саагуур ба дотоодын тамаралгануудаар ашаа зөөлгын, ашаа тээхэ ба буулгаха хүдэлмэриин түсэбүүд үлүүлэн дүүргэгдээ.

Гол мүрэнэй транспортда ашаа зөөхэ түсэб дүүргэгдээгүй. Ашаанай, пассажирнуудай эрьесын, пассажирнуудые зөөлгын түсэбүүд дүүргэгдээгүй.

Автомобильна транспортаар пассажирнуудые зөөхэ ба пассажирнуудай эрьесын түсэбүүд дүүргэгдээ. Ашаанай автомобильнуудые ашаглаха хэрэг һайжараагүй, ашаа зөөлгоор, хүнгэн таксомоторнуудые түлөөһэтэйгөөр хэрэглэхэ талаар хараалагдаһан хэмжээндэ хүргэгдөөгүй.

Нефть ба нефтьпродуктнуудые соргоор дамжуулдаг транспортда ашаанай эрьесын, нефть болон нефтепродуктнуудые соргоор урадхуулха түсэб дүүргэгдээгүй.

Мингазпромой газопроводууд товарна газ дамжуулха түсэбөө дүүргээ.

Агаарай транспортаар пассажирнуудай эрьесын, пассажир болон ашаа зөөлгын, арадай ажахын һалбаринуудые хангаха талаар хүдэлмэриин түсэбүүд үлүүлэн дүүргэгдээ.

Гэбэшье зарим түрэлэй ашаа транспортаар зөөхэ талаар арадай ажахын эрилтэнүүд гүйсэд хангагдаагүй; ашаа тээхэ ба буулгаха хүдэлмэриин үедэ транспортна хэрэгсэлнүүд удаан байлгагдана, иишэ тиишэ хооһоор ябуулагдана.

Хэлхээ-холбооной предприятинуудай хүдэлмэриин хэмжээнэй түсэб дүүргэгдээ, 5 процентын ургалта туйлагдаа.

Үйлэдбэриин ба социально-соёлой барилгын талаар ехэ программа бэелүүлэгдээ. Гол фонднуудые ашаглалгада оруулга 1,2 миллиард түхэригөөр ехэ болоо. Гүрэнэй промышленна 200 шахуу предприяти ашаглалгада оруулагдаа.

Арадай ажахын капитальна хүдэлмэридэ һомологдоһон мүнгэ зөөри 179 миллиард шахуу түхэриг болоһон байна.

Гүрэнэй барилга-хабсаралгын организацинуудаар хэгдэһэн подрядна хүдэлмэриин хэмжээн 3 процентээр ехэ болоо.

Гэхэтэй хамта капитальна хүдэлмэридэ һомологдоһон мүнгые тараан сасаха, объектнүүдэй барилгын нормативна болзорые унжагайруулха ябадал усадхагдаагүй, гол фонднуудые, үйлэдбэриин хэдэ хэдэн хүсэнүүдые ашаглалгада оруулха түсэбүүд дүүргэгдээгүй.

Национальна доходой дүрбэнэй гурбан хубинь хэрэглэмжэдэ гаргашалагдаа, тиихэдэ байрын гэрнүүд болон социально-соёлой барилгын гаргашануудые хараада абалгатайгаар арад зоной байдал һуудалые һайжаруулгада национальна доходой табанай дүрбэн хубинь сэхэ зорюулагдаһан байна.

Хүн зоной бодото олзо доход дээшэлээ. Арадай ажахыда хүдэлжэ байһан хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай һарын дунда зэргын салин хүлһэн 1984 ондо 185 түхэриг байһан һаа, 190 түхэриг болоо. Колхознигуудай ажалай һарын дундэ зэргын түлөөһэн 148 түхэригһөө 153 түхэриг хүрэтэр дээшэлэнхэй.

Ороноймнай бүхы районуудта совхозуудай, хүдөө ажахын гүрэнэй бусад предприятинуудай мэргэжэлтэд болон алба хаагшадай тушаалай түлөөһые дээшэлүүлгэ дүүргэгдээ. Мал ажалда хүдэлжэ байһан хүдэлмэришэдэй ажалай түлөөһэндэ нэмэлтэ хаа хаанагүй хэгдээ, нэгэ ажахыда таһалгаряагүй хүдэлжэ байһанай түлөө нэмэлтэ амаралта тогтоогдоо.

Холын хойто зүгэй районуудтахи, европейскэ хойто зүгтэхи, Сибирь болон Алас-Дурнын районуудтахи, Ураалай экономическа районой, тэрэшэлэн Мариин, Чувашай, АССР-нүүдэй, Вологодско, Кировскэ, Новгородско ба Псковско областьнуудай юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудай техническэ дунда тусхай мэргэжэл олгодог һургуулинуудай ажал хүүлэжэ һургадаг үйлэдбэриин һуралсалтай һургуули хоорондын комбинадуудай дунда ба ахамад классуудай багшанарай, үйлэдбэриин һуралсалай мастернуудай, хүтэлбэрилэгшэд болон педагогическа бусад хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай ба тушаалай түлөөһэн 1985 оной сентябриин 1-һээ дээшэлүүлэгдээ. Тэрэшэлэн арадай гэгээрэлэй бусад зарим хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай түлөөһэн ехэ болгогдоо.

Ой модоной промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдтэ, тэрэшэлэн барилгын ба элүүрые хамгаалгын тусхай категориин хүдэлмэрилэгшэдтэ ажалай түлөөһэнэй талаар нэмэлтэ хүнгэлэлтэнүүд тогтоогдоо.

Ороноймнай хүн зон нийтын хэрэглэмжын фонднуудһаа 146,5 миллиард түхэригэй түлөөһэн ба хүнгэлэлтэдэ хүртөө гэхэ гү, али 1984 онойхи[...] лиард түхэригөөр [...] Эдэ түлөөһэ, хүнгэ[...] хараада абалгатай [...] мэришэд болон алб[...] ажалай һарын сал[...] 261 түхэригһөө 26[...] рэтэр дээшэлээ.

Эсэгэ ороноо [...] Агууехэ дайнда хаб[...] лон ами наһаяа ал[...] шэдэй гэр бүлынх[...] һуудал улам һай[...]

Үтэлһэн, инвалид[...] тэжээхэ хүнөө ал[...] гаанаар пенси абад[...] гуудай пенсиин эгэ[...] хын хэмжээн дээ[...] Хүдэлмэришэд бол[...] шадта, тэдэнэй гэр[...] тэ һарадаа 60 түх[...] арбан жэлэй саа[...] һон пенсиин хэм[...] лүүлэгдэжэ, тии[...] ба шадабаритай х[...] шэдтэ мүнөө үгтэ[...] хэмжээндэ дүтэ б[...] Пенсионно ханга[...] руулха талаар н[...] хэмжээнүүд абтаа.

Гүрэнэй дотоодын [...] жануудай облигаци[...] доо. Мүнгэнэй үнэ[...] тууритай байхань [...]

Арад зоной үр[...] лэй эд бараа үйлэ[...] ажаһуудалай хэрэ[...] галга хүгжөөхэ [...] программа бодото[...] лүүлхэ талаар хүд[...] дэжэ эхилээ.

Урда жэлэйхитэй[...] рахада, хүн зоной [...] далдан абалга ба [...] хэрэглэмжэ ханга[...] тээр дээшэлээ.

Гүрэнэй ба кооп[...] маагаар эд бараа [...] хэмжээн 324,1 ми[...] ригтэ хүрэжэ, 198[...] жэшэбэл, сасуулга[...] гээр 13 миллиард [...] ехэ болоо. Эдеэ [...] дуктнууд ба эд б[...] зониие хангалга н[...] жаранхай. Гэбэш[...] эд бараанай эрьес[...] жээнэй жэлэй тү[...] дээгүй байха юм[...] дэ хэдэн районууд[...] лой ба промышлен[...] бараануудта улам [...] һан эрилтэнүүд г[...] нээр хангагдаагүй.

Архидалга ба а[...] тэмсэл ябуулха та[...] нууд абтажа бай[...] декабрь хүрэтэр, [...] энэ үеынхитэй са[...] хи худалдалга 25 [...] архи наймаалдаг [...] тоо 2 дахинаар [...] байна.

Хүн зоной ажа[...] рэглэмжэ хангад[...] риин хэмжээн 6,1 [...] дээшэлжэ, түсэб[...] дээ. Хүдөө нютаг[...] дэлмэриин ургал[...] цент болобошье, [...] һанда хүрөөгүй [...] Ажаһуудалай хэр[...] галгын предприят[...] хинүүд хүн зоно[...] дые хүсэд дүүрэ[...] үшөөл шаданагүй[...] риин шанарай, с[...] талаар дутагдалн[...] һаар.

Бүхы һомололго [...] гэ зөөреэр байр[...] лион дүрбэлжэн [...] майтай 2 миллио[...] тэрэ тоодо хүдөө[...] байрын 34,7 милл[...] жэн метр талмай[...] баригдаа. 10 ми[...] байра байдал һа[...] һан байна.

Оршон тойрон[...] агаар, уһанай н[...] лэмжын газар, о[...] ялигуудые аршаа[...] зэрлиг ан гүрөөл[...] шоруулха талаар [...] абтаа.

Юрэнхы эрдэмэ[...] ческэ мэргэжэлэ[...] нуудай реформо[...] хээр бэелүүлэгд[...] хала предмедүү[...] хэрэглэгдэжэ бай[...] манууд болон үе[...] нэлэн һайжаруу[...] рагшадые ажал[...] жүүлгэ, тэдэнд[...] шэлүүлхэ хүдэлм[...] һуралсалай хэрэг[...] тернэ техникэ [...] хэрэглэхэ ябадал[...]

Элдэб түрэлэй [...] 108 миллионһоо [...] хабаадуулагдана.

1985 ондо [...] мэргэжэлтэд, тэр[...] дэ эрдэмтэй 0,9 [...] хай дунда эрдэм[...] лион мэргэжэлтэ[...]

Үнгэрһэн жэлэй [...] миллион хүн дээ[...] (гүйсэд ба хүсэ[...] шэ) эрдэмтэй ба[...] хэжэ байһан хүн[...] энэ показатель [...] болоһон.

Хүн зониие м[...] лаар хангалга ш[...] руулагдаа. Физку[...] спорт улам хүгж[...]

1986 оной январ[...] ветскэ Союзай х[...] 278,7 миллиондо [...] гаа.

* * *

Үнгэрһэн жэл а[...] табан жэлэй тү[...] КПСС-эй XXVI съе[...] хэбэринүүдые б[...] рэнь бэелүүлгын [...] 1981—1985 онууд[...] нуудэй байдал һ[...] һайжаруулгада, [...] экономикын бүхы[...] дые хүгжөөлгэд[...] алхам хэгдэһэн [...] хоёрдохи табан [...] шын жэл—1986 о[...] дүүргэхэ ябадал[...] нойнгоо социальн[...] ска хүгжэлтые т[...] лаар ажалша [...] эдэбхи ехэтэй а[...] лэнхэй.

(ТАСС).

ЭРХИМЭЙ ЭРХИМ

Залуу барилгашан В. С. Горбатенкын хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив БАМ-ай барилгада эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, байрын гэрнүүдые, социально-соёлой байшангуудые, промышленна объектнүүдые олоор барижа, саг болзортонь һайн шанартайгаар ашаглалгада тушаадаг заншалтай. Коммунист В. С. Горбатенкын бригада арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабари дүрбэн жэлэй туршада дүүргэхэ гэһэн уялга абаад, тэрэнээ бодото дээрэнь бэелүүлһэн алдартай.

—Депогой түрүүшын ээлжээн ашаглалгада оруулагдаба. Эндэ хэдэн миллион түхэригэй хүдэлмэри хээбди. Арбан хоёрдохи табан жэл соо хоёрдохи ээлжээнэй барилга дүүргэхэ болонобди. Бидэ бүхы ажалаа бригадна подрядай гуримаар хэнэбди. Шэнэ онол арга хэрэглэһэнэй ашаар жэлдээ хүдэлмэришэн бүхэн 14 мянган түхэригэй барилга хэхэ аад, үнэн дээрээ 17 мянган түхэригэй барилга хэнэбди. Ажалай бүтээсые 12—13 процентээр дээшэлүүлнэбди. Бригадымнай гэшүүн гурбан халаанай туршада ажаллажа, даажа абаһан оньһон техникээ, трактор, машинануудаа миин байлгангүйгөөр ашаглана. Энээн дээрэһээл үдэр, недели, һара бүриин даабари үлүүлэн дүүргэнэбди,— гэжэ В. С. Горбатенко хөөрэнэ.

«Нижнеангарсктрансстрой» трестын захиргаан, партком, профком, комсомолой комитет 1985 оной дүнгүүдые һаяшаг согсолон гаргаба. В. С. Горбатенкын бригадын коллектив даабарияа дүүргэһэн, байба. Энэ туйлалтануудыень трестын захиргаан, партком, профком үндэрөөр сэгнэжэ, В. С. Горбатенкын бригадын коллективтэ «Буряадай участогай эрхимэй эрхим коллектив» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдожо, дамжуулгын Улаан вымпел, 500 түхэригэй мүнгэн шангаар барюулагдаба.

К. ЖАМЬЯНОВ.

ҺУРГУУЛИИН РЕФОРМЫЕ БЭЕЛҮҮЛНЭБДИ

ГУРБАН ЕХЭ ХҮСЭН

Малханова багшынгаа ударидалга доро аха классуудайнгаа хүбүүд хайшалаад, удаан бүхы хонидоо шүнгүүлхэ, хурьгалха, һалгааха, мүн гүүртэнүүд болгон хүбаарилха хэрэгтэнь тэдэнэртэ 4—7 классайхид туһалһан байна. [illegible] Спартак Санжихиев, [illegible] Урмонов, Сергей Мен[illegible], Даша Гармаев гэгшэдтэ грамотанууд [illegible] һэн.

10-дахи классай һурагша [illegible] ударидалга доро 9—10 классуудай басагад һургуулиингаа [illegible], коридор болон [illegible] Энэ ажал [illegible]. Юрэнхыдэн хэлэхэдэ, олонхон һурагшад [illegible] хүдэлмэри дуратангаар, шанартайгаар хэдэг болоно байна.

Базова предприятимнай болохо Ахын геолого-бэдэрэлгын экспедици (начальнигынь В. Д. Арабжаев, парткомойнь секретарь В. А. Лючкин) һургуулида түлеэ зөөхэ, бэлдэхэ, хими болон литературын кабинедүүдые эд хэрэгсэлнүүдээр хангаха, һургуулидамнай шэнэ котельнэ бариха, ашаглалтада үгэхэ хүдэлмэринэ саг [illegible]. Зүүн-[illegible] ОРС (начальнигынь В. Ф. Пантелеева) Ахын геолого-бэдэрэлгын экспедициин [illegible] һургуулидамнай [illegible] столово бариха [illegible]. Тиигэжэ бүхы һурагшад, [illegible] үдэртөө 2-3 дахин һайнаар эдеэлхэ, хэшээлнүүдтээ анхаралтай һууха аргатай болоо.

Һургуулиин түрэлхидэй комитет (түрүүлэгшэнь Ю. А. Русских) эхэ, эсэгэнэрэй дундахи нийтын педагогическа һуралсал [illegible] талаар нилээд оролдосотой хүдэлнэ. Эхэ, эсэгэнэрэй болон аха классуудай [illegible] һонирхолтой лекцинүүдые В. Д. Арабжаев, Н. В. Гудков, В. В. Конышин, Г. В. Демина гэгшэд уншаһан байна. [illegible] һатай байһые арсашагүй. Зарим түрэлхид архи уудаг, үхибүүд тухайгаа нэгэшье һанаагаа сободоггүй байдаг. Тиимэ гэр бүлэтэй үхибүүд хэшээлнүүдһээнь хожомдоно, муугаар һурана. Жэшээнь, Туриновтанай Андрей хүбүүн хоёр һара шахуу саг соо ямаршье шалтаггүйгөөр хэшээлнүүдтэ ябаагүй. намартаа Тунхэнэй СПТУ-да һурахам гэжэ ошоһон аад, тэндээ һураагүй, һургуулидаашье бусаагүй. [illegible]

[illegible] дунда һургуулиин багшанарай коллектив базова предприятитаяа, түрэлхидтэй харилсаа холбоогоо үдэр бүри бэхижүүлжэ, һурагшадаа коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ амжалта туйлан хүдэлнэ. Энэ гурбан хүсэн хамтархадаа, хадые урбуулха шадалтай ха юм.

Д. ЛЫГДЕНОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

ХАРЮУСАЛГАТАЙГААР ХАНДАХА

Архидалгагүй байдалай түлөө тэмсэхэ һайн дуранай бүхэсоюзна бүлгэмэй Буряадай республиканска организациин Совэдэй правлениин заседани боложо, тус шэнэ бүлгэмэй хүдэлмэриин түрүүшын дүнгүүд тухай правлениин түрүүлэгшын орлогшо **Ф. И. Унагаев** элидхэбэ.

Республика соомнай районно болон городской организацинуудые бии болгоһон 24 конференци амжалтатайгаар үнгэргэгдэбэ. Тиигэжэ Баргажанай районһоо бэшэ тээ тус бүлгэмэй нютагай организацинуудые хүтэлбэрилхэ харюусалгата секретарьнар саг соогоо табигдаба. Районно болон городской организацинуудай 23 харюусалгата секретарьнарай 20-ниинь КПСС-эй, 2-ынь ВЛКСМ-эй гэшүүд, 16-ниинь дээдэ, 7-ниинь дунда эрдэмтэй зон юм. Эдэнэрэй диилэнхи олониинь эмхидхэхы, хүмүүжүүлхы хүдэлмэриин дадал шадабаритай.

Бүлгэм бии болгоһон районно, городской конференцинүүдэй боложо дүүрэмсээр республиканска организациин Совэдэй правлени Улаан-Үдэ хотодо семинар үнгэргэжэ, архидалгагүй байдалай түлөө тэмсэл ябуулгын онол арганууд, янза, түхэлнүүд тухай һонирхолтойшье, туһатайшье хөөрэлдөөн болоһон байна.

Байгша оной январиин 15-най мэдээгээр республика соомнай бүлгэмэй эхин 242 организаци бии болгогдожо, 5983 хүн бүридэлдэнь ороно. Эдэнэрэй 1135-ниинь КПСС-эй, 1171-ниинь ВЛКСМ-эй гэшүүд, оройдоо 799-ниинь хүдэлмэришэд (13,3 процент), 2372-ынь эхэнэрнүүд болоно. Алишье талаһаань абаад харахада, орон соошье, Россин Федерацишье соо тон доогуур дүн манай республика туйлаба.

Хориин, Загарайн, Зэдын районуудта энэ талаар эмхидхэлэй горитой хүдэлмэри ябуулагдаа. Зүгөөр Баргажанай, Тарбагатайн районуудта нэгэшье организаци бии болгогдоногүй. Түнхэнэй райондо «Маяк» колхоздо ори ганса организаци бии болгогдоо юм ха. Захааминай, Хяагтын, Ахын, Прибайкалиин районуудта 3—4 лэ организаци тоологдоно. 160-аад колхоз, совхозуудай 27-донь лэ архидалгагүй байдалай түлөө тэмсэхэ бүлгэмүүд бии болобо.

Улаан-Үдэ хотодо оройдоо 31 организаци бии болгогдожо, 1300 гаран хүниие нэгэдүүлбэ. Энэнь Хориин райондо туйлагдаһан дүнһөө бага болоно. ЛВРЗ-дэ, «Электромашина», «Теплоприбор», һүнэй, судна бүтээлгын заводуудта, мяха-консервын комбинадта, худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой предприятинуудта, технологическа, багшанарай институдуудта болон бусад зарим предприятинуудта, эмхи зургаануудта бүлгэмэй нэгэшье организаци бии болгогдоогүй байна. Харин аваазаводто 24 хүнһөө бүридэһэн нэгэл организаци тоологдоно. Гадна бүлгэмэй республиканска организациие бии болгохо талаар үүсхэл гаргаһан СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай, Элүүрые хамгаалгын министерствын эмхи зургаануудай коллективүүдтэ эмхидхэлэй, ойлгууламжын хүдэлмэри һулаар ябуулагдажа, тон үсөөхэн зониие нэгэдүүлһэн хэдэн лэ организаци бии болгогдобо.

Эмхидхэгдээд байһан эмхи зургаануудай бүридэлдэ инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, хүдэлмэришэд, ВЛКСМ-эй гэшүүд, хүтэлбэрилэгшэд үсөөн байна. Предприяти, эмхи зургаанууд болон организацинуудта хүтэлбэрилэгшэд жэшээ харуулха зэргэтэй. Гадна профсоюзай, комсомолой организацинууд энэ хэрэгтэ бодото анхарал хандуулжа, эхин организацинуудые бии болгоод, хүдэлмэриеэ зохидоор, еша үрэ ехэтэйгээр эмхидхэхэдэнь туһалха уялгатай.

Харин мүнөө дээрээ энэ тон шухала хэрэгтэ хайша хэрэгээр хандаха ушарнууд олон дайралдана. Иимэ ябадалнууд саг соогоо сарагдажа, архидалгагүй байдалай түлөө тэмсэхэ бүлгэмэй үндэһэн —эхин организацинуудые эмхидхэхэ асуудалда харюусалгатайгаар хандаха шухала. Партиин онсо анхарал хандуулһан хэрэгые хайша хэрэгээр ябуулжа болохогүй ха юм.

Правлениин үзэмжэдэ табигдаһан асуудалаар облпрофсоведэй секретарь **Л. Л. Болдонов**, ВЛКСМ-эй обкомой секретарь **А. Л. Волков**, правлениин түрүүлэгшэ, ЛВРЗ-гэй хүдэлмэришэн **Д. Г. Степанов**, республикын Элүүрые хамгаалгын министр **Л. Д. Мадыева**, правлениин харюусалгата секретарь **Д. Д. Дармаев** гэгшэд һанамжануудаа хэлэбэ.

Зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалаар тогтоол баталагдан абтаа.

Ц. БАЛДАНОВ.

НИКАРАГУА. Революциин эдир хамгаалагшад.
ТАСС-ай фотохронико.

ГОРОДУУД ТУХАЙ ХӨӨРӨӨН

„Жэжэ хотын" жэгтэй хуби заяан

ХЭДЭН ЖЭЛЭЙ урда тээ, эгээл түрүүн Хяагта ошоод бусахадаа, хараһан үзэһэн тухайдаа һайхашаан хөөрэхэдэмни, нүхэдэймни нэгэн иигэжэ бүрд гээ һэн: «Ургахашьегүй город ааб даа». Энэ хэлээшэдэнь анхаралаа балай хандуулаашьегүй һаа, тэрэнииень хадууһан байгааб.

Яаба хээбэшье, Хяагтые алдар соло тойрожо гараагүй. Оройдоол зуун жэлэй саада тээ «Хяагтын сай» Россиһаа холо саагуур суурхадаг байгаа. Имагтал, Амар, Зүлхэ, Байгал дээрэ бэшэ, харин Баруун Европын олон городуудта нютагай баяшуулай конторонууд гоёгоё гаршагуудаараа зоной анхарал татадаг байгаа. Бүхы юумэн географиһаань дулдыдаа бээз: I Петр хаанай туһалагша Савва Рагузинскиин 1727 ондо байгуулһан энэ городхон Хитадһаа ба Монголһоо ерэһэн гол харгы дээрэ оршодог байгаа. Эндэ хамаын томо бааза байһан юм. Эгээл сэнтэй эд бараань гэхэдэ,— сай. «Элһэтэ Венеци» гэһэн үгүүлэл тэрэ үедэ мүндэлһэн аабза. Мэдээжэ эрдэмтэн-публицист Н. М. Ядринцев иигэжэ тэмдэглэһэн байна: «Дундада далайн эрье дээрэ бодоһон Венеци мэтэ, Хяагта хадаа Монголой үргэн ехэ талын хилэ дээрэ худалдаа наймаанай газарай үүргэ бэелүүлдэг гээшэ. Илгаань гэхэдэ, энэ город дунда Азиин элһэн губиин эрье шадар байгуулагданхай. Элһэн далайн онгосо гэжэ тодорһон хүндэ ашаатай тэмээн хамбынууд иишэ һубариха. Хитад ба азиат бүтээлнүүдые ашаһан тэмээн хамбые монгол хазаар моритонгууд харуулалан хүрезлэнхэй...»

Эндэ нэгэ юумые тодоруулха шухала. Һуури табигдаһан үдэрэйнгөө ба үндэһэлэгшынгөө нэрээр городхон Троицкосавск гэжэ нэрлэгдэһэн юм, харин голой нэрээр нэршэһэн слобода һуурин Хяагта гэжэ нэрэтэй байгаа. Хяагтын һалбаржа байхые нюдөөрөө хараһан хүн иигэжэ тэмдэглэнэ: «Город слободае хүтэлбэрилдэг байгаагүй». Шэргэжэ эхилһэн голой үһые ехэ болгохын тула Хяагтын купецүүд мүнгэ гамнадаггүй һэн. Үнэхөөрөөшье, Хяагтые миллионер-посёлог гэжэ нэрлэдэг байгаа. Долоон һууритай тооһоо халиһан олзотой хүнүүд эндэ һуурижадаг байһан түүхэтэй. Харин Троицкосавскда үгытэй ядуу дархашуул, юу хээнүүд ажаһуудаг байгаа.

Транссибирскэ магистралиин барилга Хяагтын худалдаа наймаанай экономическа удха шанарта аймшагтай ехэ сохилто боложо үгөө. Тиигэжэ тэрэ городхон һүнэжэ захалаа. Гэбэшье Забайкалиин урда зүгтэ соел болбосоролой түб зандаа үлөө юм. Имагтал энэ ушар Хяагтын мүнөөнэй хуби заяае тодорхойлно. Манай үе сагта город слобода хоёр ниилэжэ, географическа нэрэнь илажа гараһан байна.

Түб Азиин суута шэнжэлэгшэд-аяншалагшад — Пржевальский, Потанин, Козлов, Грум-Гржимайло, Певцов, Обручев, тэдэ һүүлээрнь —Ефремов, Окладников гэгшэдэй харгы зам имагтал эндэһээ эхилдэг һэн гэжэ Хяагта омогорхохо эрхэтэй. Декабристнууд аха дүү Бестужевүүд, Горбачевский болон бусад эндэ байһан байна. Хяагтын хүн Б. Белозеров ородой түрүүшын революционернүүд тухай иигэжэ бэшэнэ: «...Тэдэнэр һонин лэ зон байһан юм. Урданьшье, хожомыньшье тиимэ хүнүүд манда байгаагүй».

Эрдэм һургуулитай, ниитын бодолһоо дайганадаггүй, олоной хэрэгтэ дуратайгаар оролдохоо арсадаггүй купецүүд Хяагтада ажаһуудаг байгаа. Хяагтые мартадаггүй байһан түрүү хүнүүдэй нүлөөн эндэ байгаа гэе. Тиигээдшье Сибириин купецүүд һүбэлгэн байгаа бээз: имагтал алта мүнгэнэй эрьесээр худалдаа наймаанай байшан суурхаха бэшэ ха юм. Гэгээрэл тээшэ зүдхэнги абаритай, Сибириин купецэй онсо энэ шэнжэ тухай Сибирь тухай туужалһан нэгэ зохёол соогоо Валентин Распутин тон мэргэнээр хэлэһэн байдаг.

Би тэрээнтэйл Хяагта ошоһон байгааб. Сибирьтэ гүрэнэй харууһан доро абтаһан газар нютагууд тушаа ном бэшэжэ байһан уран зохёолшо хадаа Сибириин оюун бодолой хүгжэлтын түүхэдэ тусхай удха шанартай болоһон Эрхүү, Томск, Тобольск, Енисейск мэтын городуудай дунда Хяагта оршохо ёһотой гэжэ бодомжолхо ёһоороо бодомжолно. Хяагтада ерэжэ үзөөгүй хүндэ таатай сасуулбари оложо шадахагүй байһаб. Хяагта хадаа... Хяагтадал адли.

Хэдэн үдэр город соогуур ябагалжа, модон ба сагаан шулуун барилгануудые һайхашаан хараабди. Тэдэнэй барилгада элдэб янзын стиль холисолдожо, үйлсэнүүдые ба городой бүхы түхэл маягые тон оорын, сибирскэ шэнжэтэй болгоно. Модо һиилэгшэдэй, шулуу урлагшадай уран шадабари тухай би хэлэнэгүйб. Ород бэлигтэнэй уран шадабари эндэ гүйсэд харагдана. Таниилтаяа уулзаһан мэтээр гэнтэ баярланаш. Хуушанай открытканууд дээрэ гү, али музейн фото-зурагууд дээрэ хараһан юумэшни нюдэнэйш урда бэеэрээ байжа байха: тамуужан, айлшадай буудал, худалдаа наймаа ябуулдаг байһан газар...

Поэзидэшье, арадай сэдьхэлдэшье мүр сараа үлөөһэн хүнүүд эндэ ажаһууһан. Жэшээнь, «Алдарта далай, арюухан Байгал» гэжэ мүнхэ наһата дуу бэшэһэн Д. П. Давыдов эндэ һуугаа. Тэрээн тухай, мүн бусадшье суута олон хяагтынхид тухай дурасхаалта самбар дээрэ уншанабди. Тиимэ самбарнууд город соо олон. Зарим үйлсэдэ гэр бүриин хажууда шахуу зогсожо, алдарта нэрэнүүд, хэһэн хэрэгүүд тухайнь уншанаш.

Хяагтын академик В. А. Обручевой нэрэмжэтэ музей имагтал нютагай зүйл бэшэ. Город соогуур нэгэ захаарнь ябаад лэ, заатагүй музейдэ орожо түгэсхэдэг байгаабди. Айлшадта дуратай директорынь иигэжэ шоглохо:

— Манай бүхы хэргынууд музейдэ асардаг.

Тэрэ зүйтэй юумэ хэлээ хаш. Ерүүл зонһоо байтагай, Хяагтада үдэһэншье хүн багаһаа танил болоһон музейдээ һамбаа олоод ерэжэ байдаг. В. А. Обручевой суглуулһан эрдэни шулуунуудай зүйлнүүд, Н. В. Нестеревэй бодото зураг, тагууд дээрэ табигдаһан баян суглуулбаринууд — эндэ суглараһан үнэтэ зүйлнүүдэй багахан хуби. Харин мүнөө заһабарилагдан һэргээгдэһэн һүмэнүүдэй музейн филиал болгогдожо, тэндэ һонин экспозициин дэлгээгдээд байхада, энэ город өөрөө өөрсэ янзын музей гэжэ хэлэхэ үндэһэн бии болоно. Үнгэрһэн саг мүнөөдэртэй тон батаар үлхэлдөөд байна ха юм. Успенскэ һүмын байшан соо Забайкалиин арадуудай этнографическа гоё һайхан выставкэ дэлгээгдэнхэй. Урданай нэрэгүй дархашуулай бүтээһэн бүтээлнүүдэй хажуугаар мүнөөнэй уран шадабаританай хэһэн юумэнүүд эндэ табяатай. Воскресенскэ һүмэ һэльбэгдэжэ эхилһээр баһал үниһэй. Монголһоо Хяагта ерэһэн хүн бүхэниие тэрэ угтажа байдаг. Харин түсэбэй ёһоор, эндэ Азиин түүхэтэ ба географическа нээлтэнүүдэй музей нээгдэхэ ушартай.

Хяагтын музейнүүдые тоолохо зуураа хүршэ Монголой түүхэтэй холбоотой хоёр музейе дурдангүй гаража болохогүй. Оройдонь гараад, городхониие альган дээрэ хараһан мэтээр харахаар хада дээрэ газаа талаһаа юугээрээшье илгарма бэшэ гэрхэн байна. Монголой революциие хүтэлбэрилэгшэ Сүхэ-Баатар энэ гэртэ ходо ородог, сагаан гвардеецүүдэй тагнуулшадһаа хоргододог байгаа. Тэрэ холын сагһаа эндэ бүхы юумэн нягтаар хадагалагдажа байдаг. Үгышье һаа, МНРП-гэй нэгэдэхи съездын музейе абажа үзэе: монголшуудта энэ хадаа партиин мүндэлһэн нангин газар, манай арадуудай таһаршагүй ханин барисаанай һүлдэ.

Хяагтада даб дээрэ республиканска удха шанартай соёлой түүхын 8 хүшөө байна. Би эндэ «даб дээрэ» гэжэ бэшэбэб. Юуб гэхэдэ, дурасхаалта газарнуудай шэнжэлгэ, бүридэлдэ абалга үргэлжэлһөөр. Хяагтын хүн зоной хахадынь шахуу — Түүхын ба соёлой памятнигуудые сахин хамгаалха бүлгэмэй гэшүүд.

ЗАБАЙКАЛИИН энэ городхониие бусад городуудта ба нютагуудта жэшээ болгон табихаар байгаа. Зүгөөр Хяагтада шиидхэгдээгүй гол шухала асуудалнууд баһал олон. Бүлгэмэй харууһан доро абтаһан 50 памятник городто бии, котельнын тоо —хоёр дахин олон. Эндэ ямар холбоон бииб? Тон лэ хэрэгтэй холбоон бии юм байна.

Партиин райкомой секретарьнууд А. Нечаев, В. Аширова хоёр Хяагтын мүнөөдэрэй байдал тухай хөөрөө. Алексей Григорьевич Нечаев районно парторганизациие үнгэрһэн жэлдэ толгойлжо эхилээ. Харин тэрэмнай өөрөө Хяагтын хүн, тиимэһээ городой хүгжэлтэдэ би байһан дутуу дунданууд тэрээндэ тон хурсаар харагдана. Предприятинууд эндэ үсөөн. Зэрэлгэ-нэхэлгын фаорикаһаа бэшэниинь барандаа нютагай удха шанартай. Тиихэдээ бага хүсэтэй гээшэ ааб даа. Ажаһуудалай эрилтые хангалгын комбинат хүн бүхэнэй тоогоор абажа харабал, 18 түхэригэй юумэ хэһэн байна. Байрын гэрнүүд ехээр дуталдана. Хяагтада удаан саг соо байрын гэрнүүд баригдаагүй. Гэбэшье XII табан жэлдэ 60 байратай гансахан гэрэй барилга түсэблэгдэнхэй. Теэд гүйсэдкомдо 760 мэдүүлгэ хэбтэнэ. Иимэ ушар байдалда городой түхэл шэнжые хубилгаха талаар ямар нэгэ асуудал шиидхэхэнь бэрхэтэй.

Үнэхөөрөөшье ямар нэгэ онигосогүй ушарһаа боложо, Хяагта российска түүхэтэ 115 городой тоодо оронгүй үлэшэнхэй. Тон лэ зиндаагаар тээ дээгүүршэг Томск мэтэ. Эндэ дурасхаал мүнхэлхын тула баһал ехэ юумэн хэгдэнхэй, хэгдэнэшье. Олон тоото музейнүүдтэй, дурасхаалта хүшөөнүүдтэй Хяагта мүнөө хүрэтэр лэ районно удха шанарай гэжэ тоологдоһоор. Городто горгүйсэдком байхагүй, тиимэһээ тэрэнэй хүгжэлтын асуудал мүртэйгөөр шиидхэгдэнэгүй гээшэ. Хяагтын хүн зон энээн тушаа Улаан-Үдэ руу бэшэһэн байна. Теэд тэрэнь дэмжэгдээгүй. Айлшадай буудалай байшангые мүнөө фаорика эзэлжэ байдаг; директорынь И. Верницкий энэ памятнигые гамнадаг, харууһалан сахидаг, ёһотой үүсхэлшэн байһаниинь һайн. Теэд саашадаа юун болохо гээшэб? Энэ үйлэдбэриие хүгжөөхэ хэрэгтэй ха юм.

Хизаар ороноо шэнжэлгын музейн жасада, тэрэнэй суута библиотекэдэ олон удаа гараа һараабһан ушар үзэгдөө. Эгээл үнэтэй сэнтэй юумыень автономито республикын ниислэл руу абаашаха һэдэлгэ гаргагдаа. Теэд дурасхаалта зүйлнүүдые байһан газарһаань холдожо, городые өөрын шарайгүй болгохо гээшэмнай юун гээшэб?

Городой гол шухала асуудалнууд комплексно гуримаар шиидхэгдэхэ ёһотой гэжэ һанагдана. Энээнтэй дашарамдуулан, манай обществын бүхы анхаралые хандуулаад байгша партийна шухала документнүүдтэ хандаха дуран хүрэнэ. «Бага гү, али дунда хэмжээнэй городуудта, хүдэлмэришэдэй посёлогуудта тусхай үйлэдбэри байгуулжа, тэдэниие гүйсэдөөр хэрэглэхэ шухала», — гэжэ КПСС-эй Программын шэнэ найруулгын проект соо хэлэгдэнэ. Мүн Экономическа болон социальна хүгжэлтын гол шэглэлэй проект соо энэ бодол тодорхойлогдонхой.

Алишье талаһаань абажа харабал, Хяагтада энэ тодорхойлолго тудана. Тиимэһээ Буряадай республиканска органуудай үүсхэл гаргахань лэ үлэнэ. Хяагтын саашанхи хүгжэлтые, түүхые хараадаа абан, генеральна түсэб зохёохоор саг ерээ.

Автономито республикын Министрнүүдэй Совэдэй Түрүүлэгшын орлогшо байхаа зуураа, памятнигуудые сахин хамгаалха бүлгэмэй республиканска эмхиин түрүүлэгшэ байдаг С. Ангаповтай Улаан-Үдэ ерэһэн хойноо бидэ хөөрэлдөөбди. Хяагтада хараһан үзэһэн тухайдаа, түүхэтэ городхоной хүн зоной гомдолнууд тухай Семен Васильевичта хөөрөөбди. Харюудаа Хяагтын памятнигууд тухай сэдьхэл доһолгомо хөөрөө шагнабабди. Хэлэжэ байһан юумэн тухайдаа һайн мэдэхэ байһаниинь, городые хүгжөөхэ талаар дурадхалнуудые ойлгожо байһаниинь мэдэрэгдээ һэн.

—Жэшээ болгон, Лушниковэй купецэй гэрые абажа үзэе. Энэ хадаа музейн бэлэн филиал байна ха юм. Декабристнууд, суута аяншалагшад, эрдэмтэд, политическэ сүлэгдэгшэд энэ гэртэ ороһон, хоноһон, үнжэһэн байха. Һургуулитай һудартай хамаг зон эндэл суглардаг байгаа бшуу...

Мүнөө энэ гэр һандархаа байдалда оронхой, аалиханаашье һаа, тэрэнэй һалан хосорхонь үнэн гэжэ бидэ нэмэжэ һэмди.

— Лушниковтанай гэр —удаадахи ээлжээндэ. Воскресенскэ һүмые заһажа дүүргээд лэ, эхилхэбди...

Булта зүб лэ даа. Теэд энэ һүмын заһабари арба гаран жэлдэ үргэлжэлжэ байна ха юм. Ээлжээнэйнгээ тудажа ерэтэр, тэрээхэн гэр бүтэн байха гээшэ гү?

Һүүлэй һүүлдэ комплексно хүгжэлтэ тухай, шэнэ нэрэ зэргэ олгомо хубилалтанууд тухай хөөрэлдэбэбди. Имагтал шэнэ зиндаа олгогдохо бэшэ, харин хайхарамжын багадаһанһаа һандаржа эхилһэн юумэнүүдые шэнэдхэхэ, заһабарилха, саашадань городые болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэй ха юм. Үглөөдэрэй Хяагтын алдар соло үнгэрһэн сагайхиһаа юугээрээшье дутаха ёһогүй.

Магад, ерээдүйн сагта памятнигуудаараа Хяагта алдаршаха аалам? Улаан-Үдэһөө гараһан харгыгаар Новоселенгинск — декабрист Бестужевүүдэй музейдэ хүрөөд, Хяагта орохо аяншалгын маршрудай арга бии ха юм. Түүхэтэ-революционно гоё һайхан музейтэй Алтан-Булаг гэжэ монгол город хилын нүгөө талада оршодог. Монгол хубисхалай түүхэтэй холбоотой дурасхаалта газарнуудтай, городойнгоо туг дээрэ Сүхэ-Баатарай орден яларуулһан Хяагта уласхоорондын маршрудай нэгэ залгалаа боложо үгэхэл. Энэ хадаа олон дурадхалнуудай нэгэн.

Партиин Буряадай обкомдо обкомой нэгэдэхи секретарь А. Беляков маниие анхаралтайгаар шагнаа һэн. Хяагтын хуби заяае һайнаар, юрын бэшэ байдалые хараадаа абан шиидхэхэ хэрэгтэй гэһэн асуудалые тэрэ зүбшөөгөө бэлэй.

...Революциин урда тээ «жэжэ город» гэһэн ойлгосо байдаг байгаа. Агуу Октябрь энэ тодорхойлолгые хамажа хаяһан юм. Гэхэ зуура «жэжэ» гэһэн ойлгосын шэнээр эрьеэдээд лэ ерэдэгынь харатай.

Бага, дунда, ехэ хэмжээнэй городууд бии. Талмайгаараа, хүн зонойнгоо тоогоор, хуушан ба шэнэ алдар солоороо илгардаг. Зүгөөр тэдэнэр барандаа «манай городууд». Тэдээн тухай бидэл оролдолго гаргаха ёһотойбди. Шухалань гэхэдэ, тэдэ городуудта бидэл ажаһуухабди.

В. ИВАШКОВСКИЙ,
(«Советская культура» газетын 1986 оной январиин 21-нэй номерһоо абтаба).

Хяагта,
Буряадай АССР.

ТАСС ХИЛЫН СААНАҺАА

ЭД БАРААНАЙ ЭРЬЕСЭ ТУХАЙ СОВЕТ-ХИТАД ПРОТОКОЛ

ПЕКИН. Советскэ Союзай болон Хитадай Арадай Республикын правительствена делегацинуудай хоорондо худалдаа наймаанай асуудалнуудаар хөөрэлдөөнүүд боложо дүүрэбэ. 1986 ондо СССР-эй болон КНР-эй хоорондохи эд бараанай эрьесэ тухай протоколдо гар табигдаа. Протоколтой зохилдуулан, СССР машина болон түхеэрэлгэнүүдые, транспортна хэрэгсэлнүүдые, хара металл, үтэгжүүлгэнүүдые, цемент, барилгын модо болон бусад эд бараа КНР-тэ худалдаха юм. КНР соя, кукуруза, мяха болон мяханай продуктнуудые, хүнгэн промышленностиин продукци, үргэн хэрэглэлэй эд бараа болон бусад зүйлнүүдые эльгээхэ. СССР-эй гадаадын худалдаа наймаанай министрэй нэгэдэхи орлогшо Г. К. Журавлев болон КНР-эй гадаадын экономическа харилсаанай ба гадаадын худалдаа наймаанай министрэй орлогшо Ван Пиньцин документдэ гараа табиба.

Хилэ шадарай худалдаа наймаан тухай бэшэгүүд мүн лэ андалдан абалсаһан байна. Эдэ бүгэдэ 1986—1990 онуудта эд бараанай эрьесэ болон түлбэринүүд тухай правительстванууд хоорондын хэлсээндэ үндэһэлхэ юм.

Протоколоор хараалагдаһан уялгануудые бэелүүлгэ хоёр ороной хоорондохи али алиндань ашатай туһатай эд бараанай эрьесые саашадань дээшэлүүлхын тула таарамжатай эрхэ байдал байгуулна гэжэ хоёр тала тэмдэглээ.

Хөөрэлдөөнүүд бүтэмжэтэй һаяа, харилсаа холбооной ба үгээ ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрөө. КНР-эй гадаадын экономическа харилсаанай ба гадаадын худалдаа наймаанай министр Чжэн Тобин болон совет делегациие толгойлогшын хоорондо болоһон хөөрэлдөөнэй үедэ СССР-эй ба КНР-эй хоорондохи худалдаа наймаае саашадань үргэдхэхые хоёр тала хүсэжэ байһанаа мэдүүлбэ.

МЭДҮҮЛГЫЕ ЗҮБШЭН ХЭЛСЭБЭ

КАБУЛ. Афганистанай Арадай-демократическа партиин ЦК-гай Политбюрогой заседани эндэ болобо. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой Мэдүүлгые тэрээндэ хабаадагшад зүбшэн хэлсэһэн байгаа. Энэ Мэдүүлгэ дотор Советскэ Союзай гадаадын политическэ үргэн ехэ үүсхэлнүүд найруулагдаа. Дэлхэйн бүхы арадуудай аша туһада харюусаһан мүнөө үеын энэ шухала документые нэгэн һаналтайгаар һайшаан дэмжэжэ байһанаа заседанида хабаадагшад мэдүүлбэ.

НДПА-гай ЦК-гай Генеральна секретарь, ДРА-гай Революционно Совэдэй Түрүүлэгшэ Б. Кармаль заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, СССР-эй дурадхаһан ба дэлхэйн эб найрамдалда дуратай бүхы хүсэнүүдээр дэмжэгдэһэн буу зэбсэгүүдые хурялгын программые бэелүүлгэ энэ зуун жэлэй эсэс болотор бөмбэрсэг дэлхэйе ядерна зэбсэгһээ бүрин хүсэдөөр сүлөөлхэ арга олгохо байна гэжэ тэмдэглээ.

СПЯ-гай СЪЕЗД

ТОКИО. Орон доторхи түрүү оппозиционно партиин — Японой социалис партиин (СПЯ) 50-дахи съезд Токиодо дүүрэбэ. Съезд нёдондо жэлэй декабрь һарада нээгдээ һэн. Тиигээд партиин «Шэнэ деклараци» проектые СПЯ-гай хүтэлбэрилэгшэдэй зохёон абахын тула тэрэнэй хүдэлмэри таһалдуулагдаһан байгаа.

«Шэнэ деклараци» дурадхагдаһан текстые съездэ хабаадагшад һайшааһан, мүн мэдүүлгэ баталан абаһан байна. Эб найрамдалай, шахардуу шанга байдалые һуларуулхын түлөө, ороной ажалшадай эрхэнүүдые, демократическа туйлалтануудые хамгаалхын түлөө Японой социалистнуудай эдэбхитэйгээр тэмсэхээр эрид шиидэнхэй байһаниинь тэрээн дотор элирхэйлэгдээ һэн. Июнь һарада үнгэргэгдэхөөр хараалагдаһан парламентын дээдэ палатын һунгалта дээрэ амжалта туйлаха гээшэ СПЯ-гай ойрын гол зорилго болоно.

Съезд дээрэ СПЯ-гай ЦИК-гай шэнэ бүридэл һунгагдаба. Масаси Исибаси—ЦИК-гэй түрүүлэгшээр, Макото Танабэ ЦИК-гэй Генеральна секретариин тушаалнуудта дахинаа һунгагдаба.

ШУХАЛА ХЭМЖЭЭ ЯБУУЛГАНУУДАЙ НЭГЭН

ВАРШАВА. Дэлхэйн амгалан тайбан ерээдүйе хамгаалха талаар эрдэм, соёлой ажал ябуулагшадай конгресс Варшавада боложо байна. 50 гаран ороной эрдэм, соёлой ажал ябуулагшад энэ хуралдаанда хабаадана. Тус хуралдаан ООН-ой соносхоһон Эб найрамдалай уласхоорондын жэлэй шухала хэмжээ ябуулгануудай нэгэниинь болоно бшуу.

ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ПНР-эй Гүрэнэй Совэдэй Түрүүлэгшэ В. Ярузельский, ПНР-эй партиина ба гүрэнэй бусад хүтэлбэрилэгшэд хуралдаанай хүдэлмэридэ хабаадажа байһан Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Совэдэй президент Р. Чандра болон бусад элитэ мэдээжэ эрдэмтэдтэн, соёлой ба искусствын ажал ябуулагшадтай уулзахадаа, дэлхэйн ерээдүйн аюулгүй байдалай түлөө, эб найрамдалые хангаан бэхижүүлхын түлөө тэмсэлэй харгы замуудые, хараа түсэбүүдые зүбшэн хэлсэбэ.

Конгрессэй дүнгүүдтэ зорюулагдаһан пресс-конференци болобо. Конгрессэй эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ Б. Суходольский тэрээн дээрэ үгэ хэлэхэдээ, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой хэһэн Мэдүүлгэ, Конгрессто тэрэнэй эльгээһэн бэшэг хуралдаанда хабаадагшадые ехэтэ һонирхуулба гэжэ тэмдэглээ. Эдэ гүнзэгы удха шанартай документнүүд Варшавын хуралдаанай хүдэлмэридэ айхабтар ехэ нүлөө үзүүлһэн байна. Тэдэ бүхы эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй ажал ябуулгада туһалха юм.

ЭРДЭМТЭД БА ҮЕ САГ

ШЭНЖЭЛЭГШЫН ОЮУН БЭЛИГ

Физико-математикын эрдэмэй доктор, профессор Чимит Цыренович Цыдыпов тухай хөөрөө һаа, наһанайнь намтарай баримтануудһаа мүнөө үеын буряад эрдэмтэнэй шэнжэ шанар эли тодо харагдаха байха.

Хориин районой Ашанга нютагта үгытэй таряашанай бүлэдэ тэрэ түрөө һэн. Һая жэлтэй болоод байтарнь, эсэгэнь наһа баража, хэсүүхэн тэрэ сагта эхэнь хүлһэншөөр хүдэлхэ баатай болобо. Колхозуудай байгуулагдаһанай һүүлээр энэ юрын буряад эхэнэр артельдэ орожо, бүхы наһаараа колхоздо хүдэлөө һэн. Хатуу шэрүүн жэлнүүдэй олохон үхибүүдтэл адли, эсэгэгүйгөөр эрэ болоһон хүбүүхэн хара багаһаа үбһэ сабшажа, хони хаража, түлеэ отолжо һураһан байгаа.

Эрдэмтын түрэһөөр жаран жэл үнгэршэбэ. Ямар гайхамшагтай, һүрөөтэй шэрүүншье жэлнүүд манай совет ороной түүхэдэ энэ үе соо тохёолдоо һэм! Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай дүлэнэй соробхилон байһан үе һэн. 1942 ондо Хориин дунда һургуули дүүргэһэнэй һүүлээр, Чимит Цыдыпов сэрэгэй албанда мордобо. 1943 оной январь һараһаа Зэбайкальска фронтдо радистаар алба хээ. Оронойнай зүүн хилэ дээрэ амгалан бэшэ һэн. Японтон, хирэ-хирэ болоод лэ, хилэ дабахаяа һэдэдэг байгаа. Тиигэжэ 1943 оной декабрь һарада болоһон нэгэ ушарые Ч. Ц. Цыдыпов мартагшагүй.

...Һүни һэн. Һүниин харанхыгаар һамбаашалан, япон самолет хилэ дабан гараад, манай сэрэгшэдэй байһан газар дээгүүр ниидэжэ байба. Агаарай аюулай дохёогоор бодхоогдоһон батарейн расчедууд — һая ерэһэн залуу сэрэгшэд — хилэ эбдэгшэ самоледые буудажа унагаахаар зэһэнхэй байгаа һэн. Аюулай зайсаһан хойно бэе бэеэ харааашалхадаа, зарим сэрэгшэднай шинельгүй, зарим зон малгайгүй, сабхияа орёолтогүйгөөр үмдэнхэйнүүд байба. Тиин хэдэн иимэ ушарнуудай һүүлээр залуу сэрэгшэд секунднуудай турша соо хубсалжа, байлдаанда бэлдэжэ һураһан юм гэжэ тэрэ хөөрэгшэ.

1945 оной августын 8-най һүни эхилһэн совет добтолгодо хабаадаһан сэрэгшэдэй дунда Чимит Цыренович фарануудаа носооһон сэрэгэй машинаар дайсанай урдаһаа шуумайгаа һэн. Шуһата дайнай үедэ сэрэгшэ бүхэн үнэн сэхээр өөрынгөө аюултай, хүндэ хүшэр «ажалые» бүтээжэл байгаа. Ляохэ мүрэнэй олом бэдэрһэн тагнуул Чимит Цыреновичэй зүрхэндэ наһан соонь хадуугданхай. Түргэн урасхалта хадын мүрэнэй оёорычь аймшагтайгаар хэлбэлзээжэ, хүн гү, али машина минутыншье зуура тогтоо һаа, тэрэ дарыдаа доошоо шэнгэшэхээр бэлэй.

Японой бута сохигдоһон Квантунска армиин штабай офицернүүдые, мүн японтондо бэеэ худалдаһан монгол тайжые барин абалгада тэрэ хабаадаһан байна. Ч. Ц. Цыдыповэй командовани доро манай радиостанци байлдаануудай үедэ бата найдамтай радио-хэлхеэ холбоо тогтоожо шадаа. Энэ харюусалгата даабари амжалтатайгаар дүүргэһэнэйнгээ түлөө Ч. Ц. Цыдыпов эрхим мэргэжэлтэнэй нэрэ хүндэтэй болоһон юм.

Дайнай һүүлээр нютагаа бусажа, багшаар, РОНО-гой инспекторээр, аймагай «Улаан туяа» газетын редактораар хүдэлөө. Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай физико-математикын факультет дүүргэһэнэй удаа Москвагай университедэй аспирантурада һуралсаад, тэндээ кандидатска диссертаци хамгаалба. Буряадай академическэ эрдэмэй һууриие байгуулгын эхинһээ, 1958 онһоо, Ч. Ц. Цыдыпов СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай комплексно эрдэм-шэнжэлэлгын институдта хүдэлбэ. Радиофизикын лаборатори байгуулжа, Буряадай эрдэм ухаанай шэнэ шэглэл — радиофизическэ шэнжэлгэнүүдэй эхи тэрэ табиһан байна. Эдэ шэнжэлгэнүүд республикадамнай байгаали шэнжэлдэг эрдэмэй, үйлэдбэрилгын хүсэнүүдэй хүгжэн ургалтада ехэ нүлөөлһэн түүхэтэй.

Эдэ жэлнүүдэй туршада Ч. Ц. Цыдыпов Сибириин болон Алас-Дурнын, Монголой Арадай Республикын байдалда радио-долгинуудай таран дэлгэрэлгэ тухай эрдэм мэдэсын үндэһэ һуури табиһан шэнжэлгэнүүдые хэһэн юм. Профессор Цыдыпов өөрын һурагшадтай юм: тэрэнэй хүтэлбэри доро шэнжэлгэ хэжэ, кандидатска диссертаци 14 эрдэмтэд хамгаалһан, тиин үшөө гурбан диссертаци бэлэдгэжэ байнхай. Тэрэнэй һурагша Н. Чимитдоржиев эрдэмэй доктор болоо. Эдэ жэлнүүдэй хугасаа соо Цыдыповэй лаборатори амяараа байгуулагдаһан эрдэмэй институдай табан лабораториин үндэһэ һуури табяа гэжэ хэлэлтэй.

Өөрын һурагшадтай, өөрын һургуулитай байха гээшэ болото эрдэмтын гол шухала шэнжэнүүдэй нэгэн бшуу. Профессор Цыдыповэй научна хүдэлмэринүүд — 2 монографи, 70 статьянуудынь манай орон доторшье, хилын саанашье мэдээжэ болонхой. Тэрэнэй хэһэн шэнжэлгэнүүд тус һалбариин үйлэдбэринүүдтэ нэбтэрүүлэгдээ. Энэнь эрдэмтын, тэрэнэй һурагшадай болон лабораториинь бүхы научна хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай аша үрэтэй байһаниинь гэршэлнэ ха юм.

Монголой Арадай Республикын эрдэмтэдтэй профессор Цыдыпов үнинэй харилсаатай юм. Монголой гүрэнэй университедэй ректорэй уряагаар хэдэн жэлэй саада тээ Улаан-Баатарта тэрэ лекци уншаһан, тус университедэй эрдэмтэдтэ радиофизикээр шэнжэлгэнүүдые эмхидхэхэдэ туһалалсаһан байна. Мүнөө тэрэнэй һурагша, эрдэмэй кандидат Э. Дамдинсурэн тус шэнжэлгэнүүдые ябуулна.

СССР болон МНР-эй Наукануудай академинүүдэй хоорондохи харилсаа холбоон сагай ошохо тума бэхижэжэ байнхай. Монголой хизаар дээгүүр радио-долгинуудай таран дэлгэрэлгые шэнжэлһэн олон жэлэй хүдэлмэринь 1985 ондо дүүргэгдээ һэн. Совет талаһаа энэ шэнжэлгые профессор Цыдыпов толгойлһон байна.

1985 оной август һарада Монголой Арадай Республикада командировкодо тэрэ эльгээгдэжэ, лабораториингоо хүдэлмэрилэгшэдтэй хамта аха дүү Монголой республикын арадай ажахыда тон шухала хэрэгые — сомонууд доторой хэлхеэ холбоо хангаха радиолининүүдэй трассые тогтоолгодо хэрэгтэй тоололго-шэнжэлгын хүдэлмэри амжалтатайгаар үнгэргэһэн байна. Энэ хүдэлмэриин дүнгүүд Монголой Арадай Республикын Хэлхеэ холбооной министерствын эрдэм-техникын соведэй һайшаалда хүртөө һэн.

Хоёр жэлэй саада тээ Польшын Вроцлав хотодо электромагнитна таарамжын асуудалнуудаар болоһон уласхоорондын симпозиумда профессор Ч. Ц. Цыдыпов совет делегациие толгойлбо. Дэлхэйн эрдэмтэдэй хуралдаанай үедэ хүдэлһэн хэдэн секцинүүдэй нэгые тэрэ хүтэлбэрилөө. Чимит Цыреновичэй шэнжэлгэнүүдые профессор Р. Кикучи (Япон), профессор Р. Стружак (Польшо), элитэ совет эрдэмтэд, академигууд Г. И. Марчук, В. Е. Зуев, мүн бусад үндэрөөр сэгнэһэн юм.

СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай Естественнэ эрдэмэй институдай директорэй орлогшо, профессор Ч. Ц. Цыдыпов эрдэмтын орёо хүшэршье, харюусалгатайшье ажалдаа арадай ажахыда хэрэгтэй олон янзын шухала асуудалнуудые шиидхэһэн байна. Энэ ажалынь үндэрөөр сэгнэгдэнхэй. Чимит Цыренович Ажалай Улаан Тугай орденоор, олон тоото грамотануудаар шагнагдаһан, РСФСР-эй ба Буряадай АССР-эй эрдэмэй габьяата ажал ябуулагша гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн юм.

Профессор Цыдыповэй аша үрэтэй научна ажал ябуулгань, туйлаһан олон амжалтануудынь ямар эшэ үндэһэтэй гээшэб? Нэн түрүүн тэрэнэй ажалша, оролдосотой нэтэрүү абари зангые нэрлэмээр. Юрын буряад бүлэдэ түрэһэн хүбүүн хара багаһаа ямаршье ажалые доро һанахагүйгөөр хүмүүжүүлэгдэһэн байна ха юм. Эрдэмтын оюун ухаан, хүсэл зориг, даруу зангынь совет хүнэй, коммунистын ёһотой түхэл шарай зураглана бэшэ аал.

Һүүлэй хэдэн жэлнүүдэй туршада Ч. Ц. Цыдыпов зүүн зүгэй медицинэдэ хэрэглэгдэдэг һудалай диагностикые мүнөө үеын радиобиофизикын онол аргануудаар шэнжэлхэ эрдэм ухаанай шэнэ шэглэлээр хүдэлжэ байнхай. Эрдэмтэдэй комплексно бүлэг бүридхэгдэжэ һудалай сохисо дамжуулдаг датчигууд бүридхэгдэнэ. Тус датчигуудай дохёонууд электронно-тоололгын машинада шүүгдэн болбосоруулагдаха юм. Энэ һонирхолтой асуудалые Индиин эрдэмтэдтэй хамта шиидхэхээр совет эрдэмтэд Инди ошохоор хараална.

Буряадай элитэ эрдэмтэдэй нэгэн, профессор Чимит Цыренович Цыдыпов шэнэ һонин шэнжэлгэнүүдые хэхэ хүсэл зорилготойгоор жара наһанайнгаа дабаанда хүрэжэ ерэбэ. Туйлаһандаа тогтожо байнгүй, эрдэм ухаанай эгсэ үндэр орьёл өөдэ шармайн дабшажа, түби дэлхэйн гайхалтай олон нюусануудые тайлбарилха гэһэн ёһотой шэнжэлэгшын гол гуримда тэрэ хододоо үнэн сэхэ байһаар ха юм.

Б. ЖИГМЫТОВ.

Е. И. СОЛОМЕННИКОВ

Советскэ Союзай Герой Ефим Иванович Соломенников удаан саг соо хүндөөр үбшэлһэнэйнгөө һүүлээр 88-тай болоожо ябатараа, 1986 оной январиин 23-да наһа бараба. Тэрэнэй бүхы ажаябадал Эхэ орондоо, совет арадтаа хизааргүй үнэн сэхээр алба хэлгын толотомо гэршэ жэшээ болоһон байгаа.

Е. И. Соломенников 1898 оной сентябриин 22-то Пермскэ областиин Михайловска районой Дякла тосхондо түрэһэн юм. Граждан дайнай үедэ тэрэ табадахи Кубанска морин сэрэгэй бригадын бүридэлдэ орожо, Забайкалида Унгерные бандануудые бута сохилгодо хабаадалсахадаа, Буряад орондо ерээ һэн. Энээнэй һүүлээр тэрэнэй бүхы ажабайдал, ажал ябуулга Буряад оронтой, Бэшүүрэй районтой нягта холбоотой байгаа. Тэрэ тус районой «Рассвет» колхоздо элдэб ажалда хүдэлһэн юм. 30-аад онуудта тэрэ КВЖД-гэй үйлэ хэрэгүүдтэ хабаадаа һэн.

1942 оной январь һарада Е. И. Соломенников Совет Армиин зэргэнүүдтэ татагдажа, Тула шадар, Курска дүхэригтэ немец фашистнуудта эсэргүү байлдаануудта хабаадахадаа, шархатаһан байгаа. Эдэгэһэнэйнгээ һүүлээр тэрэ Ленинградай фронт эльгээгдээ һэн. 1944 оной июль һарада Е. И. Соломенников Нарва мүрэнине гаталалгада баатар габьяа харуулба. Нарва мүрэнине гаталалгын үедэ эрэлхэг зориг гаргаһанайнь, баатаршалга харуулһанайнь түлөө Ефим Иванович Соломенниковто Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэ олгогдожо, Ленинэй орден болон Алтан Одон гэжэ медаль барюулагдаһан юм. Е. И. Соломенников 1945 оной Илалтын үдэрые Варшава шадар угтаһан байгаа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуехэ дайнай дүүрэхэдэ, Е. И. Соломенников Буряад орондо, Б… бусажа ерэ… тараа ко… Даалгагдаһа… лөө ходо… гатай байһа… ниитын аж… шуулые … ска талаа… дэ эдэбхит… һэн.

Е. И. Со… дар габьяа… дээрээр сэ… ветскэ Со… зэргэдэ хүр… рэ Ленинэ… Ороноо Ха… I болон II … даар, тэрэ… гой түлөө… ажалай түл… нэй түрэһэ… хүндэлэлдэ… нуудаар, м… дай Республ… ляар шагна…

Ефим И… ников манай… лэтэ патри… үнэн шудар… гаа. Тэрэнэ… һайхан дур… сугтаа хүдэ… зүрхэ сэды… хэл.

БҮЛЭ…

УЛАСХООРОНО… ШЭНЖЭЛ…

ОДОТО ДЭЛХЭЙН ПРОГРА…

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой Мэдүүлгэ дотор дурадхагдаһан түүхэтэ ехэ удха шанартай эб найрамдалта шэнэ эдэбхи үүсхэл элдэб оронуудай правительствануудаар, олониитэ ба олондо мэдээсэл хүргэдэг хэрэгсэлнүүдээр айхебтар үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэжэ байна. Буу зэбсэгүүдые хураан абалгаар Баруун Германиин мэдээжэ эксперт Э. Бар гэгшын тэмдэглэһэнэй ёһоор, 2000 он болотор ядерна зэбсэгүүдые хаа хаанагүй гүйсэд дүүрэнээр усадхаха совет программа хадаа «өөрынгөө хэм хэмжээнэй талаар үзэгдөөгүй асари ехэ болоно».

Совет залан сэхэ эдэбхи үүсхэлнүүдые бодото дээрэнь бэелүүлгэ хадаа хүн түрэлтэнэй түүхэдэ буу зэбсэгүүдые ехээр бүтээн гаргалгаһаа тэдэниие хураан абалга тээшэ шэглэн ошохо ябадал болохо байгаа гээд уласхоорондын байдалые һайжаруулха ба ядерна дайнай аюулые зайсуулха талаар совет шэнэ тодорхой дурадхалнууд тушаа абтажа байһан олон тоото тайлбари болон һанамжанууд дотор хэлэгдэнэ. Мүнөө зэбсэгүүдэй нөөсэдэ ядерна хэдэн арба мянган боеголовконууд тоологдоно гээд олохон шэнжэлэгшэд һануулга хэнэ. Тэдэ боеголовконуудай нэгэниинь, дунда зэргээр абахада, Хиросимые үгы хэһэн бомбоһоо холо ехэ хүсэтэй. Хэрбээ ядерна бүхэдэлхэйн тулалдаанай һүжэршөө гээшэ һаа, ямар ехэ үхэл зоболон, һандарал тохёолдохоб. Хүн түрэлтэнэй түүхэдэ болоһон бүхы дайн байлдаануудай хохидолые тэрэнтэй сасуулха болоо гээшэ һаа, тон багахан байха болоно. Энэ сагһаа урагша болоһон бүхы дайнай үедэ хэрэглэгдэһэн тэһэлэлгын зүйлнүүдэй ниитэ хэмжээн 10 мегатонноһоо дээшэ гараагүй юм. Мүнөө хамта дээрэнь абахада, 50 мянгаһаа дээшэ мегатонно хүсэтэй ядерна зэбсэгүүд нөөсэлэгдэнхэй!

Вашингтоной захиргаанай үзэгдээгүй үсэд нэтэрүү оролдолгоор аюул ехэтэ энэ нөөсэеэ улам арьбадхажал байһыень мүнөө бүхы дэлхэй мэдэжэ байна. Иимэ ушар байдалһаа дэлхэйн бүхы хүн зон хамаг этигэл найдабаряа Москва тээшэ хандуулна. «Советскэ Союзай одото дэлхэйн программа хадаа замбуулинай дайдада гаргагдаха зэбсэгүүдэй орондо дурадхагдаһан, тэрэ хадаа дэлхэйе ядерна зэбсэгһээ сүлөөлхэ бодото арга замуудые бэдэрэлгэ мүн» гээд, Индиин премьер-министр Р. Ганди мэдүүлһэн байна.

Совет дурадхалнууд хэм… ноо үе сагта онсо шухала… мэдэрэл буржуазнашье … үгэһэн сэгнэлтэнүүд до… Ядерна элшэ хүсэ хэрэглэ… буулинай дайдаһаа сохил… зэбсэг зохёон бүтээхэ яб… американ «одото дайнай» программа тад ондоо—ү… дэлхэйн программа, ядер… усадхаха программа мүн… американ «Меркьюри» … иигэжэ бэшэһэн ушарта … мэдэр: «СССР ба США хо… долнуудай илгаань юуб … Союз хоорэлдоонэй арга… ядерна зэбсэгһээ сүлөөл… тиихэдэнь Вашингтон «б… аша туһада» харюусана … замбуулинай дайдада яд… гаха түсэбэйнгөө бэелүүл… гэлжэлүүлһээр». Гэбэшье, … дэмтэдэй элирхэйлэн хар… ёһоор, «одото дайнай» п… бээ хамгаалгада бэшэ, … зорилгонуудта алба хэнэ…

Советскэ Союзаар дура… грамма һонирхолтой, США… тэрэниие шэнжэлжэ бай… тоной засагаархид, олони… хараада абан, мэдүүлнэ. … ческэ байдал шэнжэлэгш… иимэ нэгэ юумэн алдуур… Захиргаанайнь яһала нүлөө… лэгшэд совет дурадхалну… хараа бодолнуудта бүтэм… нүүдые үгэжэ эхилэнхэй… дайдаһаа сохилто хэхэ зэб… бүтээлгэ, туршалга ба тэ… линда гаргаха ябадалые … вет эрилтэнүүдэй дахин … Америкын захиргаанай һа… боожо захалба гээд «… газетэ тэмдэглэнэ. Парижда… берасьон» газетэ энээн ту… шэнэ: «замбуулинай шүхэ… гуулан, ядерна зэбсэгүүдэ… сахые Р. Рейган дурадха… харюу болгон, орёо бэшэ, … тай шиидхэбэри—энэ түхэ… гүйсэд дүүрэнээр усадхаха … бачев дурадхана».

Советскэ Союзай … нууд ба нэгэн талын алха… тон болон НАТО-гай ни… арга:үй мэгдэжэ эхилэн…

ЭЭЭРХЭГ ТҮРИМХЭЙ ЯБУУЛГАЯА ҮРГЭД…

Афганистанда эсэргүү соносхогдоогүй дайнда туһалхаһаа арсаһан, өөһэдынгөө газар дээрэ афган душмануудай бэндануудые оруулхаяа болиһон африди ба шинвари пуштун үндэһэ яһатанда эсэргүү ха… [illegible] үргэдхэжэл байна.

Энэ үйлэ хэрэг юун дээрэһээ эхилээб гэхэдэ, хилэ шадар ажаһуудаг эдэ үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэдэй нёдондо жэлэй сентябрь һарада Кабулда үнгэргэгдэһэн дээдын суглаан (джирга) дээрэ онсо шухала хэдэн шиидхэбэри, тэрэ тоодо Афганистанай Демократическа Республикын правительствын политикые дэмжэхэ тухай шиидхэбэри абтаһан гээшэ. Тэрэ суглаанда хабаадагшад ДРА-гай дотоодын хэрэгүүдтэ США бэ Пакистанай хабаадалгада эсэргүү, Афганистанда бандит ёһоной добтолгонуудые эмхидхэхын тулада пуштун үндэһэ яһатанай газар дайдые хэрэглэхэ ябадалда эсэргүү байһанаа мэдүүлһэн юм.

Зия-Уль-Хакай сэрэгэй журам тэдэ шиидхэбэринүүдтэнь харюу болгон, эрхэ сүлөөтэ эдэ үндэһэ яһатанай түүхэтэ ёһо заншалнуудые эбдэн, Холбоото Штадуудһаа Пакистанда үгтэжэл байдаг мүнөө үеын буу зэбсэгүүдээр ядалгүй хангагдаһан 13 мянган солдат болон офицернүүдые пуштунуудта добтолон орохоор эльгээ… шээнь, США-гай түбэй (сентком) толгойлжо байда… та пентагоновец Дж. Крист… ламабад ерээ. Пакистанай … [illegible] шадань үргэдхэхэ арга за… зүбшэн хэлсэбэ.

Мүнөө Холбоото Штаду… руу эльгээгдэжэл байһан б… гэй самоледуудаар пуштун… даг һуурин тосхонууд дээ… рэшэлэн танкнууд, бронет… хүндэ артиллери, вертолед… хэрэглэгдэнэ. Испамабад б… ёр энэ харата муухай ябу… болон шинвари үгсаа… зоригтой хүнүүдэй … рахабди гэжэ найдана. … дэнэй хэһэлтын энэ … ганудынь пуштун бусад … «һургаал» болгожо үгэхэ … ринь урагшагүйдэнхэй.

Африди ба шинвариинх… ригтой эсэргүүсэлтэ, Пакис… хүн зоной хэһэлтын хара… эсэргүү демонстрацинууд … журамай һанаашалгын пан… байһые гэршэлнэ.

СПОРТ

Хүндэ атлетикэ

ЗОНЫН ЧЕМПИОН

РСФСР-эй арадуудай зунай IX Спартакиадын тоосоогоор хүндэ атлетикээр Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын мүрысөөн Шэтэ хотодо болобо. Манай зонын 16 командын 150 шахуу атлет энэ ехэ мүрысөөндэ хабаадажа, хаба шадалаа туршаһан байгаа.

Спортын мастерта кандидадууд — Хойто-Муяын Тоннельный тосхоной 18-дахи тоннельнэ отрядай модошо дархан Джаваншир Раджабов, Улаан-Үдын шэлэй заводой шулуушан Александр Ларин, Галуута нуурай шахтер Владимир Богданов, Шэнэ-Бэрээнэй гол заводой жолоошон Сергей Титков, Буряадай хүдөө ажахын институдай агрономическа факультедэй 5-дахи курсын студент, спортын мастер Александр Деханов гэгшэд республикынгаа нэрэ хүндые хамгаалба.

Тиихэдээ А. Деханов дүн хамта 355 килограмм үргэжэ, 90 килограммай шэгнүүртэн сооһоо зонын чемпионой нэрэ зэргэдэ хоёрдохёо хүртэбэ. Тэрэ угзаран үргэхэдөө, 160 килограммаи үрэ дүн харуулһан байгаа. Хоёрдохи упражненидэ 195 килограмм абажа, СССР-эй спортын мастерай нормативые 25 килограммаар үлүүлһэн байха юм. Энэ үрэ дүнгынь уласхоорондын классай спортын мастерай нормативһаа оройдоол 10 килограммаар бага байна.

Иигэжэ А. Деханов февралиин эхеэр Горький хотодо үнгэргэгдэхэ Россин Федерациин түрүү һуури эзэлхын түлөө түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадаха эрхэтэй болобо.

Манай үнинэй бэлигтэй бэрхэ атледуудай нэгэн — тэрэнэй эсэгэ — спортын мастер, бүхэсоюзна категориин судья Сергей Иванович Деханов хүбүүгээ һурган һоридог юм. Александр залуушуулай дунда СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө нёдондо жэл Тольятти хотодо үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ эрхим зургаанай тоодо ороо һэн. Эрэшүүлэй дунда РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө түгэсхэлэй наадандаа бронзо медаляар шагнагдаһан намтартай.

— Спартакиадын энэ жэлдэ урдаа ехэ зорилгонуудые табинхайбди. Нэн түрүүн уласхоорондын классай спортын мастерай норматив дүүргэхые хараалнабди. Болгарида үнгэргэгдэхэ уласхоорондын мүрысөөндэ хабаадаха уряал абанхайбди, — гэжэ тэрэнэй тренер С. И. Деханов хөөрэнэ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

Эдир теннисистын голхорол. В. ПЛУТТЫН фотоэтюд.

ТОБШОХОНООР...

ДААМ. ВЛКСМ-эй ЦК-гай «Шэдитэ даам» гэжэ клубай шанда хүртэхын түлөө республикын пионернүүдэй нааданууд Түмэр замынадай сойлой байшан соо үнгэргэгдэбэ. 14 команда хабаадаһан байгаа. 49-дэхи һургуулиин команда 21,5 очко абажа, түрүү һуури эзэлбэ. Шергинэй дунда һургуулиин һурагшад 0,5 очкогоор гээгдэһэн байгаа. Гэбэшье тэдэнэр бүхы уулзалгануудтаа илалта туйлаа һэн.

СССР-эй Даамай кодексын ёһо гуримаар, эдэ командачуудай дунда нэмэлтэ мүрысөөн үнгэргэгдэбэ. Тиихэдээ шергинэйхид 3:1 тоотойгоор илажа, зонын мүрысөөндэ хабаадаха эрхэ олобо. 39-дэхи һургуулиин команда гурбадахи шанда хүртөө. Шергинэй дунда һургуулиин һурагша Иван Мундускин нэгэдэхи хюлгэ дээрэ илалта туйлаба. Северомуйскһаа ерэһэн Илья Сынко — хоёрдохи, Петропавловка тосхоной командаһаа Будеев гурбадахи хюлгэ дээрэ эрхимлээ. 49-дэхи һургуулиин һурагша Таня Жимбеева басагадай дундаһаа шалгарба.

БИАТЛОН. Спортын энэ зүйлөөр ДОСААФ-ай Буряадай обкомой түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Аршаан һууринда болобо. Эдиршүүлэй бүлэгтэ сэрэгэй алба хаагша спортын мастерта кандидат Сергей Мараев илалта туйлаа. Лесотехникумэй һурагша спортын мастерта кандидат Андрей Арбаков хоёрдохи һуури эзэлбэ. 65-дахи һургуулиин 9-дэхи классай һурагша Олег Смирнов эдиршүүлэй бүлэгтэ илаа. Лесотехникумэй һурагшад Руслан Танхаев, Аюр Будаев гэгшэд удаадахи һууринуудта гараһан байна.

Түмэр замай техникумэй һурагша спортын мастерта кандидат Светлана Переляева эхэнэрнүүдэй дундаһаа шалгарһан байха юм.

Командна тоосоогоор «Труд» бүлгэмэй биатлонистнууд илаба. Түмэр замай техникумэй команда хоёрдохи, «Локомотив» бүлгэмэй түлөөлэгшэд гурбадахи һууринуудые эзэлһэн байгаа.

ВОЛЕЙБОЛ. Республикын Гэгээрэлэй министерствын хүүгэдэй спортын һургуулинуудай командануудай дунда волейболоор мүрысөөн шэлэй заводой спортзал соо болобо. Закаменск хотын спортивна һургуулиин команда басагадай дундаһаа илалта туйлаа.

Эдиршүүлэй дундаһаа Улаан-Үдэ хотын хүүгэдэй спортын 4-дэхи һургуулиин волейболистнууд Закаменск хотын командатай уулзахадаа, 2:3 тоотойгоор шүүгдэжэ, хоёрдохи һуури эзэлбэ.

ХАДАҺАА САНААР ҺОЛЖОРОЛГО. Спортын энэ зүйлөөр мүрысөөн һаяхан Улаан-Үдэ хото шадар болобо. Республикын нийслэл хотын 1268-дахи автоколоннын жолоошон Владимир Овчинников 1 минута 1,4 секунда сээр харуулжа, илалта туйлаа. 14-дэхи һургуулиин һурагша Борис Медонов 0,3 секундаар гартажа, хоёрдохи һуури эзэлбэ. 42-дохи һургуулиин 9-дэхи классай һурагша Юрий Чиков гурбадахи шанда хүртөө. Эхэнэрнүүдэй дундаһаа Наталья Татаурова шалгарба.

С. АФАНАСЬЕВ.

ЖАБАРТАЙ ҮДЭРНҮҮД

Дун сагаан үбэлэймнай шэмэрүүн хүйтэн январь һара дүүрэхэ тээшээ болобо. Һарын туршада республика дотор сагай уларилай ямар байһан һонирхолтой. Һарын түрүүшын хахадта республикын бүхы нютагуудта шэмэрүүн хүйтэн үдэрнүүд үзэгдэһэн байба. Тиин һүниидөө 36—45 градус хүрэтэр хүйтэрөөд, харин үдэртөө 13—18, зарим нютагуудта 20—30 градус хүйтэн болоо.

Һарын хоёрдохи хахадай һүни, үдэрнүүд һулагүй хүйтэн үзэгдэбэ. Энэнь нормоһоо 1—3 градусаар үлүү хүйтэн гэжэ тоологдоно. Үнгэрһэн үе соо республикын нютагуудта 3-һаа 10 миллиметр хүрэтэр саһан ороһон, бэрдоһолһон байна. Тиихэдэ Хойто-Байгалай, Баунтын районуудта 10—20 миллиметр саһан ороо. Мүн Мухар-Шэбэрэй, Хягтын районуудта 18—23, республикын хойто, Прибайкалиин районуудта 30—50 сантиметр тухай саһан ороһон гэжэ тэмдэглэгдээ.

Һарын дүүрэтэр үүлэтэй, жабартай, хүйтэн үдэрнүүд үзэгдэхөөр хүлеэгдэнэ. Һүниидөө 30—35, зарим нютагуудта 35—40, үдэртөө 18—23 градус хүйтэн болохоор багсаагдана.

Н. АФОНИНА,
Улаан-Үдын гидрометобсерваториин директор.

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖАЙ ДҮНГҮҮД

«Спортлотонуудай» январиин 19-дэ үнгэргэгдэһэн 3-дахи тиражай дүнгүүдые Спортивна лотерейн главна управлени согсолбо.

«45-һаа 6-ень тааха спортлото»: 1.191.960 билет ороо. Зургаан номер хэншье таабагүй, табан номер (27 карточка) таагшад—3.719 түхэриг, дүрбэн номер (2.599 карточка) тааһан хүнүүд—41 түхэриг, гурбан номер (50.205 карточка) таагшад 3 түхэриг абаха байна.

«36-һаа 5-ень тааха спортлото»: 7.016.201 билет ороо. Табан номер (14 карточка) таагшад — 10.000 түхэриг, дүрбэн номер (3.209 карточка) тааһан хүнүүд — 234 түхэриг, гурбан номер (134.568 карточка) таагшад 9 түхэриг абаха.

«Спортлотонуудай» 3-дахи тиражай шүүбэринүүд февралиин 3-һаа мартын 3 болотор түлэгдэхэ.

(ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Лекторэй хурса үгэ» — түрүү бэшэг. «Малай үбэлжэлгэ» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «КПСС-эй XXVII съездые угтуулан» — материалнуудай суглуулбари. Союзна республикануудай компартинуудай съездүүд дээрэ. «Коммунистнуудай үндэр ехэ үүргэ», «Хүдэлмэриингөө шанар һайжаруулха» — ТАСС-ай шэнэ һонин.

Хоёрдохи хуудаһанда. КПСС-эй XXVII съездын делегат. «Бимбаевай наһанайхэрэг» — В. Бадмаевай статья. Эдеэ хоолой программа: нөөсэ арганудые бэдэрэлгэ. «Һалбаринигаа аша үрые дээшэлүүлхэ» — Ф. Кауровай. Н. Марковай статья. Депутадуудай ажал хэрэгүүд. «Тосхоной эзэд» — С. Тогаровагай статья. Архидалгатай тэмсэл. «Һанаа амар байнгүй» — шалгалтын материал. Түрэл орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһанда. Буряадай уран зураашадай VII съездые угтуулан. «Гараар бүтээгдэдэг гоё һайхан» — Ю. Худугуевай статья. Уласхоорондын шэнжэлэл. Хилын саанаһаа абтаһан мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Амаралтынгаа үдэрые яажа үнгэргөөбта? «Ажал дүүрээ, суббото дахинаа ерээ...» — А. Гармаевай статья. Республикын нютаг нютагай һонин. «Патриот» — материалнуудай суглуулбари. Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—«Время». 9.45 — «Долоон хоногой спорт». 10.05—«Театр ба үе саг». 11.30 — Баримтата фильм. 11.50— Шэнэ һонин (11.55 хүрэтэр). 15.30—Шэнэ һонин. 15.50—Баримтата фильм. 16.15—«М. Е. Салтыков-Щедринэй театр». 17.15 — «Электронико болон бидэ». 17.45—Хореографическа «Улыбка» ансамблиин концерт.

Улаан-Үдэ. 18.15—Шэнэ һонин (буряадаар). 18.25—«Саян» программа.

Москва. 19.10 — «Ядерна зэбсэг хэрэглэхэнүүдые хорихын түлөө». СССР-эй Медицинскэ эрдэмэй академиин академик Г. И. Сидоренкотэй хөөрэлдөөн.

Улаан-Үдэ. 19.25 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.05— «КПСС-эй XXVII съездые угтуулан». Казахай ССР-эй телевидениин программа. 22.00 — «Время». 22.35 — «Милый друг» — 2-дохи сери. 23.55—«Жизнь и деяния Федора Каржавина» — баримтата фильм. 00.15 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 19.45 — Соносхолнууд. 19.55 — Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ В. И. Зимин тухай хөөрөөн. 20.30 … гоор хангал… тухай. Улаан… телефонно … Г. Н. Крылов… баадаха.

Москва. … нойрсогты. Ритмическэ … «Элүүр энх… 22.00 — «Время» … эй арадай … 23.45 — Баримтата … —Баскетбол … тэгшэдэй ЦСКА—«Стр… ци).

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62 отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-96, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина … Н-03319. Заказ № 23. Индекс 04609